

FOLKEHØGSKOLEN

DIALOG:
STEINAR BRYN
side 07

KOMMENTAR:
FOLKEHØGSKOLELOVA 2.0
side 14

SUKSESS:
ARENDALSUKA
side 22

FOLKEHØGSKOLEN

UTGITT AV FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET

Redaktør:
Øyvind Krabberød
ok@folkehøgskole.no
mob. 986 27 439

Send ros og ris til:
ok@folkehøgskole.no

Redaksjonsråd:
Einar Opsvik, Dorte Birch, Angelina K. Christiansen og Espen Bråten Kristoffersen

Kommer ut med 4 nr. pr. år
Frist for innlevering av stoff: 5.febr., 5.mai, 20. aug. og 5. november. Stoff meldes i god tid før deadline.

ISSN 0333-0206

Design: U Oslo (uoslo.no)
Forsidefoto: **Anne T. Wøien**
Trykk: **United Press**
Papir: 200/100g Silk

Abonnement: 300 kr
Annonser: 1/4-side: 2.100 kr,
1/2-side: 4.100 kr og helside: 8.000 kr

FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET
Postboks, 9140 Grønland, 0133 Oslo
Besøksadresse: Brugata 19, Oslo
tlf.: 22 47 43 00,
bankgiro: 8101.34.46466

fff@folkehøgskole.no
www.folkehøgskoleforbundet.no
www.frilyntfolkehøgskole.no

Generalsekretær:
Angelina K. Christiansen
angelina@folkehøgskole.no
tlf: 959 60 115

Leder:
Einar Opsvik
Bakkevegen 36, 6150 Ørsta
einar@folkehøgskole.no
tlf: 971 76 112

Nestleder:
Ronnie MAG Larsen
Follo folkehøgskole

Styremedlem:
Line Tirstaug
Torshaug folkehøgskole

Styremedlem:
Mariann Aaland
Buskerud folkehøgskole

Styremedlem:
Marianne Amundsen
Agder folkehøgskole

1. varamedlem:
Frida Isungset
Sogndal folkehøgskule

INFORMASJONSKONTORET FOR FOLKEHØGSKOLEN
Postboks, 9140 Grønland, 0133 Oslo
Tlf.: 22 47 43 00
fff@folkehøgskole.no

Daglig leder:
Dorte Birch
dorte@folkehøgskole.no
tlf: 913 52 372

Fagpressen **F**

3041 0985

INNHold

03 *Leder, Øyvind Krabberød*

04 *Portrettet – Jan Inge Sørbo*

07 *Pedagogisk inspirasjon – Dialog – Steinar Bryn*

10 *Pedagogisk hverdag: Balanse – Hallingdal*

13 *Foto: Mer enn ord*

14 *Kommentar – folkehøgskulelova 2.0*

16 *Danninga slutter ikke ved 20 år*

17 *Distriktsmøte Hallingdal*

18 *Distriktsmøte Bømlo*

20 *Folkehøgskoleuka Romerike*

22 *Folkehøgskolen på Arendalsuka*

24 *Generasjonsskifte på Romerike*

25 *Hardanger: Vårt polske samarbeid*

30 *Utvandringen til Amerika – 200 år*

31 *Sangglede på dansk*

32 *Kunst: Nasjonalmuseet: Mark Rothko*

34 *Grundtvigselskapet legges ned*

36 *Litteratur – Dag Solstad*

38 *Unge fra Ukraina*

39 *Bøker: Rasmus Skov Boring*

40 *Bøker: Håp er det du gør*

44 *Arbeidslivet*

45 *Leder – Einar Opsvik*

46 *Nytt fra Folkehøgskoleforbundet*

47 *Kalender*

48 *Ped-siden*

49 *Nytt fra informasjonskontoret*

50 *Folkehøgskolerådet*

52 *Baksiden: Tekst/diktstafetten*

LEDER:

NYTT SKOLEÅR I EN TURBULENT VERDEN

Det lyser en optimisme på skolene når et nytt skoleår sparkes i gang på de mer enn fire snes norske folkehøgskoler, selv om skoleslaget for mange har store utfordringer. Her blir det vennskap, opplevelser, utfordringer, glede og sorg – det som er selve livet. Men det kan fort bli en ganske introvert boble – et folkehøgskoleår.

Verden er stor og den er mer usikker enn på lenge. Det er krig i Ukraina, Gaza og i Afrika mange steder – Sudan, Vest Sahara, Kongo, Etiopia og Mali - bare et utvalg. Det er viktig å være til stede i verden – ikke bare i opplevelsene på folkehøgskolen.

Folkehøgskolene står overfor flere utfordringer i dagens samfunn, men den viktigste oppgaven er å tilpasse seg en raskt skiftende verden samtidig som den opprettholder sine kjerneverdier. Her kan det fort bli en spagat mellom børs og katedral. Kanskje vi ser noen nøkkelutfordringer på veien videre for å oppfylle oppdraget med å gi ungdom sunn selvtillit og utdanne dem til å bli samfunnsbevisste, aktive, og kritiske borgere:

- Digitalisering og mediekritikk:** Ungdom navigerer i en stadig mer digital verden, og folkehøgskolene må fokusere på å utvikle kritisk medieforståelse. Dette innebærer å lære elevene å skille fakta fra desinformasjon, og å forstå de digitale plattformenes innflytelse på samfunnsdebatten og demokratiet.
- Mangfold og inkludering:** For å utdanne samfunnsbevisste borgere, må folkehøgskolene reflektere mangfoldet i samfunnet. Det innebærer å inkludere flere perspektiver og erfaringer i undervisningen, samt å skape et inkluderende miljø hvor alle elever føler seg sett og hørt.
- Klima- og miljøbevissthet:** En del ungdom er i frontlinjen av klimakampen, og folkehøgskolene bør spille en aktiv rolle i å utdanne dem om bærekraftige praksiser, både på individ- og samfunnsnivå. Det kan inkludere praktiske prosjekter og samarbeid med organisasjoner som arbeider for miljøet.
- Livsmestring og psykisk helse:** Med økende fokus på psykisk helse blant unge, er det viktig at folkehøgskolene tilbyr støtte og verktøy for å fremme sunn selvtillit og emosjonell styrke. Dette kan inkludere kurs i stressmestring, kommunikasjon, og selvrefleksjon.

- Globalt perspektiv og internasjonalt samarbeid:** Verden blir stadig mer globalisert, og ungdom trenger en forståelse av globale sammenhenger og utfordringer. Folkehøgskolene kan utvide sitt fokus ved å inkludere internasjonale perspektiver og samarbeid med skoler og organisasjoner i andre land.
- Praktisk læring og engasjement:** Å oppmuntre til aktiv deltakelse i samfunnsprosjekter og frivillige aktiviteter kan bidra til å bygge en sterkere følelse av samfunnsansvar. Dette kan gjøres gjennom prosjekter som kobler undervisningen direkte til samfunnsbehov.

PÅ VEIEN VIDERE ER DET VIKTIG Å:

- Styrke fellesskapet og dialogen:** Skape plattformer for åpen dialog mellom elever og lærere om samfunnsaktuelle temaer, hvor kritisk tenkning oppmuntres.
- Tilpasning av skolens mål:** Jevnlige oppdatere skolens mål for å reflektere nye samfunnsutfordringer og teknologiske endringer.
- Partnerskap med samfunnsaktører:** Involvere organisasjoner, bedrifter og offentlige institusjoner for å tilby elevene reelle innsikter og erfaringer fra ulike samfunnsområder.
- Fokus på personlig utvikling:** Utover faglig læring, bør skolene fremme personlig vekst, verdier som empati, samarbeid, og en vilje til å stå opp for sine overbevisninger.

Skal vi fortsatt være relevante og meningsfulle i ungdommens liv, må folkehøgskolene stadig utvikle seg og engasjere elevene i en dialog om hva slags samfunn de ønsker å være en del av. Dette krever en kontinuerlig balanse mellom tradisjonelle, grunnleggende verdier og innovasjon.

Lykke til!

Vi ønsker dere et riktig godt og meningsfullt skoleår!

Øyvind Krabberød

Fra og med 2024 vil magasinet Folkehøgskolen komme ut med fire årlige utgaver. Det legges også stadig ut aktuelt stoff på www.frilyntfolkehogskole.no

Folkehøgskolen gis ut av Folkehøgskoleforbundet og er organisasjonens talerør overfor medlemmer, ansatte i folkehøgskolen, politikere, pedagoger og læresteder.

Bladet skal sette dagsorden, speile og kommentere aktiviteten i frilynt folkehøgskole og i organisasjonen ved å bringe aktuelt pedagogisk, politisk og kulturelt stoff til inspirasjon og debatt.

Folkehøgskolen legges ut på bloggen [frilyntfolkehogskole.no](http://www.frilyntfolkehogskole.no). Målet er å ha en vekselvirkning mellom blad og nett. Relevante blogginnlegg kan også tas inn i bladet.

Folkehøgskolen startet opp som Høgskolebladet i 1904 og er medlem av Fagpressen.

Magasinet redigeres etter Redaktørplakaten og Vær Varsom-plakaten.

MAGASINET
FOLKEHØGSKOLEN

SAMFUNNSKRAFTA I LITTERATUREN

Korleis kan ein godt vaksen professor emeritus i nynorsk litteratur, ha noko å lære folkehøgskulen i dag? Vi møter Jan Inge Sørbø i det han er i ferd med å avslutte si lærar- og forskargjerning ved Høgskulen i Volda. Han presenterer ei vag fortøiling over å skulle flytte ut av eit omfangsrikt kontor med bokhyller på alle veggjar, – alt skal pakkast ned og plasserast ein annan stad. Fullt bokhyller på alle veggjar vitnar om ei lang karriere og eit stort engasjement for litteratur.

Av: Einar Opsvik,
Foto: Øyvind Krabberød

Vårt godt førebudde og velformulerte intervju, vart liggande ubrukt, og erstatta av ein engasjert samtale med knoppskyting omkring litteratur, historie og dagsaktuell relevans.

Sjølv seier han at hans interesser dreier seg om litteratur, teologi, musikk og filosofi. Samfunnsengasjementet blir også tydeleg. Vi kjenner Sørbø som skarp politisk kommentator m.a. som fast skribent i avisa Dag og Tid. Han har gitt ut ei lang rekke bøker, diktbøker, biografar og ikkje minst «Nynorsk litteraturhistorie» som beskriv den nynorske litteraturen frå Ivar Aasen si tid og fram til i dag. Her viser Sørbø korleis litteraturen er viktig for å gjø stemme til ulike grupper og for å kunne finne fram til dei marginaliserte.

Han har hatt eit stort engasjement for korleis litteraturen har spegla samfunnet og religionen, og m.a. korleis den nynorske litteraturen har beskrive spenninga mellom Grundtvigianarar og pietistar. Samtalen og dei historiske perspektiva kjem raskt innpå eit spor som tydeleg gir gjenklang i dei utfordringar som folkehøgskulelandskapet kjenner på i dag.

På 1800-talet stod pietismen sterkt, det vart m.a. oppretta egne forlag som gav ut bøker. Bedehusrørsla var stor og mektig. Det var jamvel kamp om kven som skulle får høve til å bruke forsamlingslokala.

Denne spenninga mellom dei frilynte og pietistane er spegla i den nynorske litteraturen. Det er ei beisk skildring av pietismen som bidrar til eit skille mellom leirane.

«DET LIBERALE DILEMMA»

Sørbø legg også vekt på forfattere Alfred Hauge som reflekterer over si eiga reise i bedehusland og beskriv varmen i pietismen og møter med mange gode menneske.

På rektormøtet i 2006 var Sørbø invitert som foredragshaldar. Filosofen Hans Skjervheim og hans essey «Det liberale dilemma» var tema for fordraget. (Eit resymé av foredraget er tilgjengeleg i «Folkehøgskulen» nr. 2 – 2006.)

Skjervheim sin inngang er eit scenario der mennesket blir sett på som ein mekanisme og objektivtisert. Dersom berre vitenskap og vitkapsfolk får råde står ein i fare for å bruke eit menneskesyn der men-

nesket blir sett på som eit objekt. Om ein tar frå mennesket status som eit subjekt rører ein ved noko som er heilagt. God litteratur handlar om å sjå og ta vare på det mest sårbare i mennesket.

Skjervheim og filosofen Jürgen Habermas har engasjert Sørbø mykje, og her har folkehøgskulen mykje å lære. I ei tid som er prega av woke og krenkingskultur, og stadig større makt til dei store tek-selskapa må vi finne ein måte å møte dette.

Det skjer ting i politikken, t.d. er det ting i EU som fungerer, når det blir sett inn tiltak for å lage direktiv og kontrollmekanismar for å motverke dei negative sidene ved den nye teknologien. Vi må arbeide for å etablere ein etikk knytt til dette.

Krenkingar har blitt eit problem, og den størst utfordringa knytt til dette er at nokre krenkingar er reelle.

FOLKEHØGSKULEN PÅ SITT BESTE

Sørbø viser til boka til Lisa Eshel Knudsen «Det er personlig» som utfordrar vårt syn på frie rasistiske utsegner som viser seg å ha sterke personlege konsekvensar for einskildmennesket. Dette er ei sterk

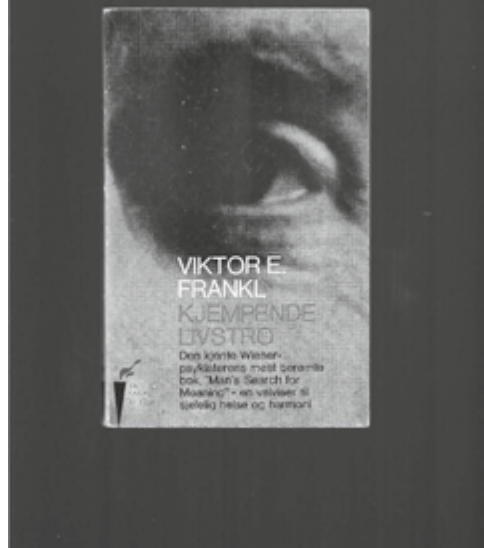
JAN INGE SØRBØ

Jan Inge Sørbo (70) er en norsk litteraturviter, forfatter og journalist. Han er professor ved Institutt for sosialfag ved Høgskulen i Volda og har dessuten vært professor ved Nordisk institutt ved Universitetet i Bergen og ved NLA Høgskolen.

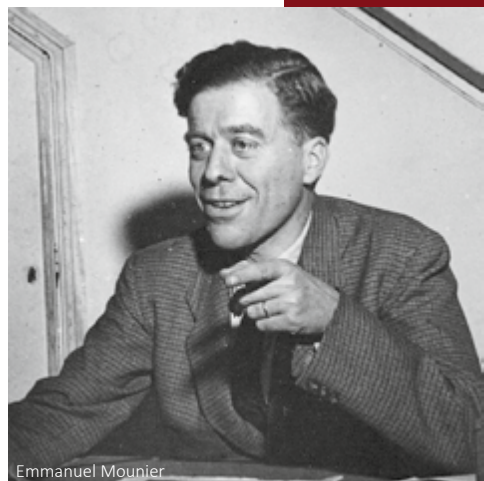
Sørbo er utdanna ved Universitetet i Bergen, der han tok hovedfag i litteraturvitenskap i 1982. I 1998 avla han doktorgraden på Arnold Eidslott og Theodor W. Adorno. Han underviser i norsk ved Høgskulen i Volda og er ellers aktiv som kulturjournalist.

Sørbo debuterte skjønnlitterært i 1986 med diktsamlinga *Lågt skydekke*, og har gitt ut fire diktsamlinger og romanen *Til Elise*, foruten de biografiske romanene *Alexander* om Alexander Kielland og *Symfoni No. 3, opus 41* om Fartein Valen. Han har skrevet biografien til filosofen Hans Skjervheim og lyrikeren Olav Aukrust, og analyser av forfatterskapene til Arnold Eidslott, Alfred Hauge, Ronald Fangen og Alexander Kielland. Sørbo har for øvrig interessert seg for fenomener som vekkelseskristendom og New Age, og har skrevet bøker om nyreligjøstet.

Wikipedia

Viktor Frankl

Emmanuel Mounier

Boka The Land of the Living av Steven Borish.

HVA INSPIRERTE MITT PEDAGOGISKE DIALOGARBEID PÅ NANSENSKOLEN?

Av Steinar Bryn, Nansenskolen og Nansen Dialog

Vinter OL på Lillehammer brakte byen svært nærme Sarajevo. Inge Eidsvåg nestleder i Lillehammer Olympic Aid og rektor på Nansenskolen opplevde sommeren 1994 krigen på nært hold. Han spør hvordan kan Nansenskolen bidra? Jeg var selv på den tiden veldig opptatt av hvordan vi formet våre oppfatninger av andre land, med utgangspunkt i den norske USA-forståelsen og den amerikanske forståelsen av Norge. Til tross for vår nære kontakt, spesielt med det amerikanske midt-vesten og Norges sterke samarbeid med USA etter krigen, var begges forståelse av hverandre mytebefengt og påvirket av egne behov for å definere den andre. Dette var et arbeid med kulturell dialog.

ENGASJEMENT FOR VERDIER

Vi startet høsten 95, mens krigen fremdeles pågikk, å invitere potensielle ledere til en tre måneders Nansen Dialog samling. De skulle ikke representere andre enn seg selv. Rekrutteringen var særdeles vanskelig for motviljen til dialog med fienden var så sterk. Vi hadde sterke støttespillere i Det Norske Utenriksdepartement, Røde kors, Kirkens Nødhjelp og PRIO. De var samarbeidspartnere under oppstartsperioden, men Nansenskolen hadde det fulle og hele ansvaret for gjennomføringen av samlingene. Det var en sterk utfordring å arbeide for forsoning etter krigen i Jugoslavia.

En døråpning var nettopp dette at vi var en olympisk venn. Vi kom ikke som FN, EU, OSCE, NATO eller land med en klar politisk agenda. Vi hadde ikke tatt noen klar stilling i de etniske konfliktene, med støtte til etniske grupper. Vårt engasjement var for verdier; demokrati, menneskerettigheter og fredelig konfliktløsning. Selvfølgelig kunne det tolkes politisk, men vårt utgangspunkt var å invitere potensielle ledere fra alle sider i konflikten. I løpet av de neste nærmere 30 årene har over 3000 mennesker fra det tidligere Jugoslavia vært på Nansenskolen som igjen har satt sterke spor etter seg i Jugoslavia.

personleg skildring som utfordrar våre syn på fridom. Dette er etikk som både må vurderast på metanivået, og samstundes sette fokus på den einskilde sit rette til ytringar. Dette gjeld også woke som eit fenomen.

Her skjedde det mykje rett i starten, - forsvar for svake grupper sine rettar, og vern mot diskriminering. Det eskalerte og førte med seg oppseiingar på universiteta av dei ikkje rett-talande, og t.d. riving av statuar. Då har det gått for langt, og vi har ikkje makta å sjå kva etikk på eit overordna nivå som også må takast med i vurderingane.

FOLKEHØGSKULEN PÅ SITT BESTE SKAL VERE EIN SAMFUNNSINSTITUSJON SOM HAR EIN DIALOGPREGA PEDAGOGIKK I SENTRUM FOR SITT FAGLEGE VIRKE

Folkehøgskulen på sitt beste skal vere ein samfunnsinstitusjon som har ein dialogprega pedagogikk i sentrum for sitt faglege virke. Det er nettopp samtalen Sørbo har i fokus. Forelesinga på rektormøtet i 2006, beskriv «det liberale dilemma» som utfordrar einkvar dialog, men like fullt held fram samtalen som løysinga. Men, - dette er ei krevjande øving. Den som har definisjonsmakt har stort ansvar og må også sikre at dei svake også har ei stemme, utan at desse stemmene nødvendigvis skal ha styringsrett. Her viser Sørbo til Habermas som vurderer sanninga og argumenta i ein samtale utifrå desse kriteria: er det sanning – om det er objektivt rett, er det sannferdig og truverdig, er det rimeleg i eit normativt perspektiv?

I spenninga mellom det frilynte og det kristne er det ikkje tilstrekkeleg å slå i bordet med at «vi er dei frilynte» - her ligg det skjulte verdistandpunkt og ein må lenger inn i substansen og konkretisere argumentasjonen. Vi bør i følge Sørbo sitt fordrag over Skjervheim og passe oss for ein lettbeint bruk av det frilynte eller liberale som eit «tomt» prinsipp. Då bikkar samtalen fort over i det autoritære. I ein god dialog kjem argument på bordet og ei erkjenninga av dei verkelege dilemma, - som ein kanskje må ha respekt for og leve med. Ein må halde fast ved det som er uløseleg og forhandle med det som utgangspunkt.

Faksimile. Fra Folkehøgskolen nr 2 2006.

AKADEMI FOR FRED OG FORSONING

Jeg er utfordret her til å reflektere over de pedagogiske inspirasjonskildene til Nansen Dialog, i en artikkelserie som ønsker å få fram andre inspirasjonskilder i tillegg til Grundtvig. Jeg vokste opp på Veitvet, en drabantby i Groruddalen. Skal jeg spore de første tegn på dialogpåvirkning i mitt arbeid så går de tilbake til min mor som i 1972 kjøpte boka «Under en Åpen Himmel», en samling taler og artikler av Kristian Schjelderup. Bokvalget hang sammen med at hun følte min himmel begynte å bli litt trang. Jeg ble fasinert av boka og leser om hvordan Schjelderup etter sitt forskningsopphold i Tyskland i 1935 ønsker å skape en humanistisk motvekt.

Sammen med Anders Wyller sitter han på en hybel i Paris i 1936. De diskuterer nazismens og fascismens framvekst i Europa. Planene om å stifte et akademi for fred og forsoning begynner å ta form. To år senere åpnet Nansenskolen, Norsk Humanistisk Akademi. Navnet Nansen ble foretrukket på grunn av Fridtjof Nansen sin sterke humanistiske innsats etter 1. verdenskrig og for hans manglende tilknytning til en bestemt livstro (agnostiker).

Fridtjof Nansen hadde også en sterk tro på at enkeltmenneskers handlinger kunne påvirke samfunnsutviklingen. Hans sterkeste engasjement kom til uttrykk i talen No More War, som han holdt under No-

Steinar Bryn

FOLKEHØGSKOLENE KAN FREMDELES BIDRA I KAMPEN MOT POLARISERING GJENNOM Å STYRKE FORSTÅElsen FOR MANGFOLDET OG DEMOKRATI

belpriutdelingen i 1926. Han flyttet fokus fra krigens årsaker til krigens konsekvenser, nettopp fordi han hadde sett krigens katastrofale ødeleggelser, spesielt i Russland, Ukraina og Armenia. Han ga halyparten av fredsprispenge til Russland og Ukraina.

Jeg skrev min særøppgave på Sinsen gymnas om Kristian Schjelderup og det ble viktig å besøke ham i Kristiansand. Det var også gjennom Schjelderup jeg ble kjent med Nansenskolen. Han ønsket at Akademiet skulle være en møteplass for mennesker med forskjellig tro og livssyn, og samfunnsvisjonen var et samfunn bygd på demokrati, likeverd og like muligheter for alle. Det Club de Madrid i dag kaller et Shared Society. Møtet med Schjelderup gjorde sterkt inntrykk spesielt fordi han som biskop hadde engasjert seg i kampen mot atomvåpen, i kampen for kvinnelige prester og fordi han i all sin aktivitet var inkluderende. Det blir en historisk ironi når han så, etter å ha vært biskop i Hamar, ble nektet å komme på prekestolen i sin hjemby på grunn av sine kontroversielle synspunkt. Mannen som selv kjempet for inkludering, ble ekskludert. Denne åpenheten dannet mye av grunnlaget for at Nansenskolen i det meste av sitt dialogarbeid inkluderte alle parter i konflikter. Akademiet var den første institusjon i Norden som i sitt religionsdialogarbeid også inkluderte Human Etisk Forbund.

VIKTOR FRANKL

En annen bok som på denne tiden gjorde sterkt inntrykk, var Kjempende Livstro av psykiateren Viktor Frankl. Her beskriver han sitt opphold i konsentrasjonsleiren Theresenstadt samt sin «pedagogiske metode» - logoterapi. Dersom et menneske greier å finne en mening med å leve greier det også å leve livet. Dette hjalp ham gjennom oppholdet i konsentrasjonsleiren med følgende livsfilosofiske prinsipper; man kan alltid gjøre det beste ut av den livssituasjon man er i. Et annet prinsipper var; tar man mennesket som det er gjør man det dårligere, behandler man dem ut ifra sine potensialer kan man hjelpe dem å nå dem.

Jeg ville møte ham. Dette var før email, fax og mobiltelefoner så jeg haika ned til Wien, fant ut hvor han bodde og satte meg utenfor inngangen til leiligheten hans. Da han kom var han vennligheten selv. Vi kommuniserte senere gjennom brev. Men hans påvirkning fikk avgjørende betydning for utviklingen av Nansen Dialog. Hvordan skape et grunnlag som kunne gi de som hadde gitt opp troen på dialog, gitt opp troen på at møter med fienden kunne gi mening, et håp om at det likevel var mulig?

En tredje sterk påvirkning var personalismen til Emmanuel Mounier. Det var Nina Karin Monsen som guidet meg i den retningen på slutten av 1970-tallet. Mounier utviklet en personlig filosofi som setter personen i sentrum. Som filosof har han respekt for filosofene gjennom historien, men understreker at det viktigste er ikke hvor godt vi forstår Platon eller Aristoteles, men hva vi tenker selv. Det hjelper selvfølgelig å forstå Aristoteles og Platon, men vår personlighet kommer sterkest til syne gjennom vårt engasjement i verden. Frihet er ikke bare frihet fra, men også frihet til. I vår verden opplever vi en polarisering og sterkere politisk propaganda, som påvirker tankene våre. Nansenskolen ga deltagerne fra Balkan et nøytralt fristed der de i større grad kunne tenke selv.

FOLKEHØGSKOLEMILJØET SKAPTE RELASJONER

Deltakerne på Nansenseminarene så først de andre deltagerne gjennom etniske briller. De kom ofte fra segregerte samfunn med liten kontakt med hverandre. Gjennom samlivet som ble gjort mulig av folkehøgskolerammene opplevde deltagerne hverandre ikke lenger bare som representant for en etnisk gruppe, men de var musikere, turgåere og basketballspillere. De var lærere, journalister, lokale politikere, kommuneansatte og helsearbeidere. De første samtaler dreide seg mye om hva som hadde formet den personligheten, de verdier og holdninger, det språk og de politiske holdninger folk hadde. Dette er altså ikke diskusjoner om hvem som skjøt først, mer om hvorfor man tror de andre skjøt først. Hva former våre narrativer? Slike samtaler åpner lett for forståelsen at hvis jeg hadde vokst opp på din side av byen ville nok mine tanker og erfaringer være mer som dine.

Den neste samtalen dreide seg ofte om konsekvensene konflikten hadde fått i deltagerens egne liv og hvordan det påvirket tankene deres om framtiden. Her kom det tydeligere fram at også fienden hadde betalt en større pris enn en ofte selv var klar over. Disse innledende samtaler gjorde at man i langt større grad så hverandre som personer. Det er riktig å si at folkehøgskolemiljøet skapte relasjoner som gjorde det lettere å gå løs på selve konflikten. Vi brukte Desslers metode for å analysere konflikten. Han snakker om fire forskjellige årsaker. 1) De underliggende politiske og økonomiske årsaker 2) Individuelle aktørers målsettinger 3) Utløsende årsaker (triggere) 4) Årsaker til at konflikten fortsetter å utvikle seg, som kan være forskjellige fra de opprinnelige. De katastrofale konsekvensene av krigene utvikler ofte en krigslogikk som styrker hat og hevngjerrighet. Å påføre fienden nye lidelser blir forsvarlig så lenge ens egne lidelser er litt mindre.

Det ble ganske tidlig et spørsmål om hvordan man kan handle etter hjemkomst. Dette ledet til etableringen av ti Nansen Dialog sentre. Mitt poeng her er at når jeg de første årene ofte hevdet at vi startet på bar bakke i vårt dialogarbeid, så er det langt fra riktig. Selve grunnlaget for akademiet er bygd på dialogarbeid for fred og forsoning. Vi utarbeidet pedagogiske strategier, men det var ikke bare vi som ga Nansenskolen innhold. Nansenskolen selv var kanskje den viktigste inspirasjonskilde med sin vektlegging på fred og forsoning. Vi var programforpliktet til å handle.

FOLKEHØGSKOLEN I DAG UNDER PRESS

Utgangspunktet for denne dialogserien var at en ønsket å se på andre inspirasjonskilder enn Grundtvig. Det er riktig at det i Nansen Dialog arbeidet ikke er blitt referert så mye til Grundtvig og jeg var heller ikke direkte inspirert av Grundtvig. Men i ettertid, når jeg kikker tilbake, ser jeg at den demokrati- og relasjonsbygging som fant sted mellom deltagerne fra Vest-Balkan, har fellestrekk med den betydning de første folkehøgskolene hadde i demokratibyggning i Danmark.

Dette ble synliggjort av den amerikanske antropologen Steven Borish i hans grundige studie av danske folkehøgskolers betydning for moderniseringen av det danske samfunn i boka *The Land of the Living*. Han understreker at folkehøgskolene kanskje hadde en større betydning for denne prosessen enn tidligere anerkjent, nettopp på grunn av vektleggingen på dansen og demokratibyggning. Folkehøgskolene er i dag under press fordi de i kampen for å overleve i større grad tilpasser seg ønsker og behov og det er ikke lenger en oppfatning av at de spiller en viktig rolle i samfunnsutviklingen.

I midten av oktober får Nansenskolen besøk av en gruppe fra Ukraina. Flere av dem er tilknyttet Ukrainian Bildung Network, spesielt inspirert av skandinaviske folkehøgskoler. Tanken er å diskutere

om en styrking av folkehøgskoler i Ukraina, med støtte fra Nansen programmet, kan levere et viktig bidrag til forsoning og gjenoppbygging i Ukraina. I mine samtaler med dem og foredragene de har holdt for Nansenstudenter viser de en sterk forståelse for dannelseskomponenten. Her ligger det noen gode muligheter for gjensidig læring. Folkehøgskolene kan fremdeles bidra i kampen mot polarisering gjennom å styrke forståelsen for mangfoldet og demokrati og bidra til å bygge en fredskultur både i Skandinavia og Ukraina.

HUMANISERING AV EGNE FIENDEBILDER

Jeg har en subjektiv vurdering av Nansen Dialog. Jeg føler ikke at deltagerne i stor grad endret sin politiske oppfatning. Men mange reiste hjem med en humanisering av egne fiendebilder. De hadde fått tilgang til flere puslebiter når det gjaldt å forstå sin egen historie. De fikk en sterkere opplevelse av at de gjennom engasjement kunne gjøre en forskjell, at deres personlige handlinger kunne bidra til å gjøre samfunnet bedre. De fleste fikk også en sterkere tro på at et felles samfunn kunne være den beste løsningen, men bygd med dyp respekt for forskjeller. Jeg holder kontakten med mange av dem, og de fleste uttrykker at deres personlige verdsettelse av oppholdet på Lillehammer øker med årene.

Det er 50 år siden jeg skrev særøppgaven om Kristian Schjelderup. 50 år siden jeg haiket til Wien. 45 år siden jeg skrev en Master Thesis om Mounier. Jeg har nok noen ganger tenkt at jeg gikk videre, men antyder nå at de ikke bare var med i bagasjen, men at disse inspirasjonskildene var med å forme Nansen Dialog. I tillegg antyder jeg at de var med på å forme et dialogprosjekt i Grundtvigs ånd, der dansen var sentralt og mye av det arbeidet deltakerne satte i gang på Vest-Balkan kan vi kalle folkeopplysning.

HALLINGDAL FOLKEHØGSKULE:

Balanselinja ved Hallingdal Folkehøgskole har et helt klart ut-spring i at vi så et voksende behov for å jobbe med et positivt selvbilde og indre trygghet hos mange elever. Følelsen av å mestre livet og å mestre stress og press i hverdagen var krevende for mange. Opplevelsen av å være god nok akkurat som man *er* ute-ble i større grad enn før. Livet akkurat litt for overveldende for flere og flere. Så hvordan kunne vi som pedagoger ta tak i denne utviklingen? Hvordan legge til rette for at elevene kan øve seg på å finne ro og stabilitet i en stadig mer urolig verden? Dette har vi nå forsket på sammen med elevene i hele ti år og resultatet ble og fungerer som linjetilbudet Balanse.

ET PEDAGOGISK PUST PÅ HALLINGDAL FOLKEHØGSKULE

Elevene får i løpet av året en grundig opplæring i yoga, fokus og pust. Dette er en tålmodig og «voksen» prosess, og hvert eneste år erfarer vi at vi trenger hele skoleåret på å lande i pusten og å finne ro i oss selv. Vi underviser yoga ukentlig.

De to første linjeukene på høsten fungerer som fordypningsuker i yoga. Vi bor en uke på Nøsen Yoga og Fjellhotell i september og reiser til Tenerife en uke i november. Her får de muligheten til å praktisere yoga to ganger om dagen, et innblikk i grunnleggende yogafilosofi og anledning til å fokusere på et sunt kosthold. Dette gir en unik praktisk erfaring av bevegelse, pust og viktigheten av å ta vare på og å være i kontakt med seg selv. Å øve seg på å lytte til seg selv. Sette grenser for seg selv. Ta gode valg for seg selv. Å bli kjent med seg selv dag for dag ettersom utgangspunktet vårt endrer seg hele tiden. Etter hvert som elevene bli bevisst sin egen pust, lærer de seg sakte og sikkert å bruke den for alt den er verdt. Vissheten og kunnskapen om at man kan puste seg gjennom alt, gir faktisk en stor trygghet i livet. Mange er nå i stand til å gjennomføre sin egen yoga- og pustepraksis. De har allerede lært seg mange verktøy for mestring. Dette for resten av livet.

AKTIVITET, LEK OG NATURMEDISIN

Balanse er en aktiv linje med mye fokus på lek. Å øve seg på at alt ikke trenger å være så seriøst hele tiden. Linjedagene på onsdagene brukes i stor grad på tur i fjellet og det enkle friluftslivet, gjerne med bål og kos. Det finnes alltid en elv eller et fjellvann man kan bade i og vi dekker ofte behovet for utfordringer og spenning ved isbading og klippehopp. Vi setter også av tid til klatring og turning i basishall, noe som har vekket glede og mestring hos de fleste. Elevene får også undervisning i pilates, TRE (trauma release exercises) og naturmedisin. Vi lager også mat og lærer om kosthold og rene råvarer gjennom hele dager på høsten. Det er viktig å kose seg!

SAMTALE OG REFLEKSJON

Gjennom hele året legger vi stor vekt på ulike temaer for samtale og refleksjon. Elevene får selv bestemme tematikk gjennom ulike prosesser. Hvert eneste år har vi stort fokus på å etablere så trygge rammer som mulig i klassemiljøet for disse samtalen. Trygghet, selvbilde, følelser, frykt, vennskap, ensomhet, sårbarhet, tomhet, angst, glede, takknemlighet, dårlig samvittighet,

Ellen Marie Medin er lærer på Balanse. Hun har bakgrunn fra Norges Idrettshøgskole og Politihøgskolen og har jobbet som lærer ved Hallingdal Folkehøgskule i 20 år. Ellen er lidenskapelig opptatt av livet og øyeblikkene, mennesker og relasjoner og hvordan vi kan bli vår beste versjon som menneske. Hun har bakgrunn innen friluftsliv, klatring og skikjøring og har de siste femten årene fordypet seg i yoga. Studerer også for tiden sosialpedagogikk ved Steinerhøgskolen.

Nina M. Hafnor er lærer på Balanse og rektor. Hun har jobbet som pedagog på sykehus, ved en Steinerskole, som terapeut og som folkehøgskolelærer. Nina er utdannet spesialpedagog i kroppsøving og idrett. I tillegg har hun utdannelse innen kinesiologi, theta-healing og TRE (tension and trauma releasing exercises). Nina undrer seg ofte over livet og hvordan vi velger å leve det. Hun har jobbet ved Hallingdal Folkehøgskule i 20 år og er spesielt engasjert i elevenes personlige utvikling. Livet er et mysterium!

kommunikasjon, skam, skyldfølelse etc. er klassiske eksempler på emner vi jobber med. Disse temaene settes inn i ukeplanene og tas med inn i alt vi gjør. Etter hvert som året går, jobber klassen seg gjerne langt inn i dybden av disse med stor interesse og entusiasme.

Det kan virke som mange av elevene har et stort behov for å stanse opp i livet, bli kjent med seg selv på nytt og å redefinere egne tanker. Tørre å tenke selv og å finne sin egen vei. Det kan virke som trygghet i seg selv er en mangelvare. Elevene gir tilbakemelding på at dette året gjør dem både tryggere, sterkere og at det har gitt dem overblikk og følelse av overskudd til å mestre livet som ligger foran dem.

VINTERGLEDER

På vinterhalvåret bruker vi mye tid på ski i bakke. Å finne tilbake til lek og glede med ski på beina i snøen er stort sett en stor fryd. Dette er en svært god læringsarena for å mestre kulde, vær, å være ute hele dagen, nye bevegelser, å mestre utfordringer i skog og i park. Å lære seg skiteknikk gjennom lek. Det er mye god trening

PÅ BALANSE ØVER VI OSS PÅ Å HÅNDBERE DE VANSKELIGE FØLELSENE

i hele dager på ski. Frisk luft gjennom en hel dag gjør det ekstra godt å komme hjem til middag. Man er sliten i kroppen, har gode opplevelser man kan dele rundt middagsbordet og man sover gjerne bedre på natta etter slike dager. Å dele slike positive stunder sammen gjennom en hel vinter er gull verdt! Man blir kjent med seg selv og andre på en veldig positiv måte i dybden.

I februar reiser vi på linjeuke til Geilo. Hyttetur, god mat og hygge, hele dager på ski kombinert med spa-opplevelser på Vestlia Resort. Det er gjerne en fin oppdagelse for mange å kombinere aktivitet med øvelsen å finne ro. Følelsen av uro sliter på mange. I stedet for å tørre å «deale» med problemstillinger som fins på innsiden, har mange lært seg til strategien å legge lokk på dem. På Balanse øver vi oss på å håndtere de vanskelige følelsene. Å ta oss gjennom dem fremfor å flykte. Slik opplever elevene at de blir tryggere og gladere i seg selv.

MESTRINGSFØLELSE I LIVET

Det har selvsagt vært mange utfordringer i løpet av årenes løp. Det er ikke alltid en dans på roser og vi sliter alle med vårt. Selv om vi stort sett kommer i mål, bruker vi mye tid på å stå i det som er krevende. I livet og i oss selv. Å bli bedre på å støtte oss selv og hverandre. Det er mye læring i å romme de ulike utfordringene ethvert menneske måtte ha i et fellesskap. Dette syns jeg elevene i stor grad er veldig flinke til. De er gode til å ta vare på hverandre. Mange får en ny tro på at de skal kunne klare å leve et godt liv etter et år på folkehøgskole. Klare å studere. Klare å jobbe. Klare å stå i livet. Det er rett og slett helt fantastisk å få være med på.

TILBAKEMELDINGER FRA ELEVER

Elevene sier de er spesielt takknemlige for at de får være med på å påvirke innholdet på linja i så stor grad. Dette er visst en ny opplevelse for dem. De opplever også at de for første gang på lenge blir møtt med forståelse og at de blir trodd på. At de får lov til å være seg selv. At de har en verdi i seg selv. At de er mer en bra nok i seg selv. At de ikke alltid må prestere. Kull etter kull har et veldig behov for å øve seg på å «bare være». De må ikke være så flinke hele tiden. Slik kommer også gnisten tilbake, noe som er veldig takknemlig å få være vitne til. Det er veldig meningsfullt som lærer å oppleve at elevene ilet året tilegner seg nødvendig livskompetanse som gjør dem i stand til å mestre livet for fremtiden. Hos oss blir de kanskje en tryggere versjon av seg selv og tilegner seg i tillegg sosial kompetanse som gjør dem bedre i stand til å håndtere fremtidige utfordringer.

**Tekst og foto: Ellen Marie Medin,
lærer på Balanse**

Mer enn ord

Foto: Anton Stubberud

Så nært, men uansett- så uendelig fjernt.
Tilsynelatende ekte, men egentlig ganske flatt og rart.
Kunne ha vært et øyeblikk, men lever i tiden.
For meg blir fotografiet som jeg engang trodde jeg forsto og kunne forklare,
bare mer og mer mystisk og vanskeligere å gripe med ord.

Peder Pedersen, Lofoten folkehøgskole

KOMMENTAR:

FOLKEHØGSKULELOVA 2.0

Regjeringa har sendt ut på høyring eit forslag til revisjon av folkehøgskulelova. Det er grunn til å vere tilfreds med at høyringsdokumentet speglar tydeleg velvilje til å ta vare på folkehøgskulen. Samstundes skal ein alltid vere på vakt når skuleslaget sin fridom blir utfordra.

BAKGRUNN FOR REVISJONEN AV LOVA

Med bakgrunn i eit ynskje om å greie ut folkehøgskulen si rolle i utdanningssystemet og skuleslaget sine rammer og samfunnsmandat, vart det i juni 2021 utpeika eit utval for å lage ein ny NOU for folkehøgskulen. Utvalet har foreslått 73 konkrete endringar for arbeidet i folkehøgskulen der overskrifta er «En folkehøgskole for alle». Dette dokumentet er eit viktig grunnlagsdokument når departementet inviterer til høyring for revisjon av folkehøgskulelova hausten 2024. Høyringsfristen er sett til 20. oktober.

Til tross for ein grundig prosess og eit breitt samansett NOU-utval, er forslaget til ny lov for folkehøgskulen i første rekke ei sementering, og ein forsiktig revisjon av skuleslaget slik vi kjenner det. På tross av gode intensjonar må vi likevel vere klar over at dei grunnleggande ideane som skaper overbygningane for skuleslaget, og ikkje minst dei store visjonane for folkehøgskulerørsla, må vi ta vare på sjølv. Dette gjeld også i høyringsarbeidet. Når vi vurderer og kommenterer paragrafane i høyringsdokumentet og i det nye lovforslaget, er det avgjerande at vi ser det i lys av folkehøgskulen si historie, det særigne ved pedagogikken, dei verdiar vi dyrkar og menneskesynet. Essensen av dette er nedfelt i Folkehøgskoleforbundets sitt idé- og prinsippprogram.

Dette er ei krevjande øving og krev eit breitt engasjement om rørsla skal vere levande og formast nedanfrå. Det er alle som arbeider «på golvet» som verkeleggjer ideane og praktiserer pedagogikken. Alle våre lokallag, medlemmer og tillitsvalde blir såleis utfordra til å sette seg grundig inn i forslaga til revisjon av lova, og bidra i høyringsprosessen.

TEMA I HØYRINGSdokUMENTET

Innleiingsvis i høyringsdokumentet blir det gitt tilslutning til folkehøgskulen si tradisjonelle rolle som fellesskapsbygger, arena for personleg og demokratisk utvikling og pedagogisk fridom. Vidare peikar dokumentet på ein del aktuelle samfunnsutfordringar. Regjeringa meiner at folkehøgskulesektoren kan bidra med løysingar, ved å gjere seg meir relevant opp mot dagens utfordringsbilde. Det blir m.a. peika på mangfald, utanforskap, inkludering av flyktningar, gjennomføring av vidaregåande opplæring og at folkehøgskulen kan vere ein reiskap for å bygge opp under seinare formell utdanning.

Ei rekke tema blir sett under lupa, ved at ein har sett det i lys av gjeldande rett, tatt med NOU-utvalet sine idear, høyringsinnspel og til sist sagt noko om departementet sine vurderingar. Dette er igjen grunnlag for dei konkrete endringar som er presentert i lovforslaget til sist i høyringsdokumentet.

Ein revisjon av lova, inkludert dei forarbeid som blir laga i prosessen, vil alle vere med på å peike ut ei retning for skuleslaget, - truleg for dei neste 20 åra. Nokre av dei endringane som blir foreslått blir derfor avgjerande for framtida. Dette gjeld i første rekke formålsparagrafen som er overordna og som får følgjer for forståinga av dei andre paragrafane i lova. Det blir foreslått å innføre ei rekke nye omgrep. Spørsmålet er om dette gjer oppdraget til folkehøgskulen tydelegare, eller om det legg grunnen klar for å gi skuleslaget meir instrumentelle oppgåver, og blir ein trussel for den pedagogiske fridomen. Formuleringa om at den einskilde skule skal utforme sitt eige verdigrunnlag, er foreslått fjerna. Dette kan ha konsekvensar for skulane sin identitet og særpreg.

DANNINGSPROSESSAR OG LIVSLANG LÆRING BLIR IKKJE AVSLUTTET VED 20 ÅRS ALDER

FOLKEHØGSKULEN SIN FRIDOM

Fridom i utforming av skulane sitt innhald og pedagogikk, har alltid vore ei viktig sak for frilynt folkehøgskule. Dette kom til uttrykk m.a. i «kompetansestriden» på 70- og 80-talet. Olav Klonteig var svært tydeleg i ein artikkel i «Folkehøgskolen» nr. 9 – 1980. Folkehøgskulen bygg på eit menneskesyn som verdset menneskets fridom. Dette skal folkehøgskulen spegle ved å vere ein møteplass for verdiar og problem som lærar og elev i fellesskap opplever som viktig. Skulen skal vere ein smeltedigel for personleg myndiggjering, der eleven sjølv må ta val, som resultat av refleksjon. Dei skulane som bygg på ein spesiell ideologi eller tanke- retning, er forplikta til å ha ei kritisk haldning til egne ideal.

Med dette som bakteppe er det vanskeleg å bruke folkehøgskulen som reiskap for instrumentelle oppgåver som staten ynskjer skuleslaget skal ha ei løysing på. Dette gjeld m.a. forholdet til fullføring av vidaregåande skule. Dersom vi får eit pensum- og karakterfokus som ein del av kurstilbodet, styrer dette skuleslaget i ei retning som ser på kunnskap som ei vare, og er da på kollisjonskurs med ideen om «å stå i det opne», slik Øyvind Brandt beskriv det i si bok «Uten fasit». Eit skuleslag som legg vekt på personleg og demokratisk danning gjennom folkeleg opplysning, må ta utgangspunkt i integriteten og motivasjonen hos den einskilde elev. Skuleslaget kan legge til rette for slikt arbeid, men ikkje forplikte oss til at dette er ei oppgåve skuleslaget skal løyse.

TA DEL I HØYRINGA!

Høyringsdokumentet er offentleg tilgjengeleg og er ope for alle som ynskjer å kome med innspel. Det er grunn til å tru at innspel frå folkehøgskulelandskapet vil vege tungt i den vidare prosessen med revisjon av lova. Folkehøgskoleforbundet har utfordra alle sine lokallag, tillitsvalde og medlemmer til å ta aktivt del i prosessen og bidra med sine innspel. Det blir arbeidd for at folkehøgskulen med Folkehøgskulerådet som koordinator, skal levere eit samla høyrings svar. Innspel frå våre lokallag vil avgjere om dette let seg gjere, eller om frilynt folkehøgskule i tillegg skal formulere sitt eige bidrag.

Einar Opsvik,
leiar Folkehøgskoleforbundet

Det blir gjort tydeleg at folkehøgskulen i første rekke skal vere eit tilbod til unge vaksne. Ein kan spørje om «En folkehøgskole for alle» blir verkeleggjort med denne klare avgrensinga? Danningprosessar og livslang læring blir ikkje avslutta ved 20 års alder. Kortare kurs kan og bidra til ny kunnskap og nytt samfunnsengasjement.

Fullføring av vidaregåande skule er eit tema, og det blir foreslått at skuleslaget skal få ei meir aktiv rolle i å legge til rette for elevar som ynskjer å gå opp til eksamen i vidaregåande fag. Det blir også foreslått at den einskilde skule skal ha krav på seg til å dokumenter ein kursplan for alle kurs på skulen. Ei rekke reglar om studiereiser, internat, opptak, makspris og skulereglar blir også foreslått. Alt dette bør vere tema for kritisk diskusjon i heile folkehøgskulelandskapet.

Det kjem også ein del forslag som får organisatoriske og økonomiske følgjer. For å gjere skuleslaget meir transparent blir det foreslått at alle skular skal vere organisert anten som aksjeselskap eller stifting. Det kan ha store økonomiske følgjer for einskilde skular, og det blir jobba med å finne ei avklaring på dette.

Det er positivt at regjeringa foreslår at styret ved skulane skal ha ei meir aktiv og ansvarsfull rolle enn i dag. Dette kan vere utfordrande for samansetninga og kompetanse i styret, men kan vere både ei støtte og eit korrektiv til rektor, som framleis skal ha det overordna pedagogiske ansvaret. Ein ny paragraf som opnar for forsøksverksemd gir moglegheiter for nytenking og kreativitet i folkehøgskulen.

KORTKURS I DANMARK

DANNING SLUTT IKKE MAN ER 20 ÅR

Rønshoved højskole tilbyr en lang rekke korte kurser i tillegg til de lange kursene

Rønshoved højskole ligger helt ned til Flensborg fjord

Det var i alt 41 deltakere på kurset jeg deltok på. Mye «grått guld» som man kaller den eldre garden i Danmark, med sterk interesse for å lære mer og bli klokere.

Da folkehøgskolene mistet muligheten til å tilby korte kurs så mistet folkehøgskolene også i praksis muligheten til å lage kurs beregnet for personer over 20 år. I sommer testet jeg ut et kortkurs på en dansk folkehøgskole og fikk føle på kroppen hva vi virkelig mistet i Norge.

Tekst og foto: Dorte Birch

Det er selvfølgelig firkantet sagt at ingen over 20 år kan gå på folkehøgskole i Norge. Hvem som helst kan velge seg et halvt eller et helt år på folkehøgskole helt uavhengig av alder (om skolen tilbyr dem plass), men i praksis er kun et lite mindretall av elevene våre over 20–25 år gamle. De fleste godt voksne har ikke mulighet til å rive et halvt eller et helt år ut av kalenderen for å flytte sammen med vilt fremmede mennesker.

Vi er heldige som har de to pensjonistkolene, som fortsatt har unntak fra krav om kurslengde i det nye forslaget til folkehøgskolelov, og i tillegg noen få unntak slik at vi kan ha korte kurs for noen veldig smale målgrupper. Men dette er helt minimalt i den store sammenhengen. De norske folkehøgskolene har mistet en gylden mulighet til å drive danning for godt voksne mennesker.

KORTE KURS BLOMSTRER I DANMARK

Om vi ser til Danmark så har de korte kursene blomstret de siste årene. Pensjonister, og annet godt voksent godtfolk, reiser på folkehøgskole som aldri før. I skrivende stund tilbyr danske folkehøgskoler 387 ulike korte kurser, i følge hojskolerne.dk.

I sommer var jeg på folkehøgskole i Sønderjylland i Danmark. En uke der vi utforsket historien til det «danske Tyskland» og det «tyske Danmark». I tillegg var det morgensamlinger, foredrag og sangkvelder. Mange sangkvelder.

Deltakerne på kurset var, i hovedsak, over 50 år gamle. Men utover alder så var deltakerne en svært sammensatt gruppe. Noen kom alene. Noen med ektefelle eller kjæreste. Noen med en eller flere venner. Det var pensjonerte bønder fra indre Jylland og kulturarbeidere fra København. Det var folk som hadde vært på folkehøgskole mange ganger og folk som kom for første gang.

FOLKELIG OPPLYSNING OG DEMOKRATISK DANNING

Felles for alle var at de var på folkehøgskole både for det faglige og det sosiale – akkurat som ungdommer i Norge. Og det fikk vi i bønner og spann.

Om noen er i tvil om det er mulig å drive folkelig opplysning og demokratisk danning på en knapp uke så anbefaler jeg å prøve. Jeg hadde høye forventninger, men de ble kraftig overgått. Jeg lærte mye om et emne jeg er svært interessert i, jeg fikk nye vinkler på politiske spørsmål jeg brenner for, jeg lærte nye sanger og, ikke minst, jeg deltok i svært mange gode samtaler med folk jeg ellers aldri ville møtt.

TETT PROGRAM

Å gå på kortkurs på folkehøgskole er intet hvilehjem. Det var program fra tidlig på morgenen til sent på kvelden, avsluttet med kaffe og kake i peisestuen.

Når uken var over så hadde vi ni timers kjøretur hjem til Oslo. Vi trengte minst den tiden på å bearbeide alt vi hadde lært. Og jeg trengte enda lengre tid på å bearbeide sorgen over at de fleste norske folkehøgskoler har mistet muligheten til å ha slike flotte kurs.

Hvorfor har Norge definert folkehøgskole som noe som (i hovedsak) kun dreier seg om 19-åringene? Man trenger da virkelig danning også når man er over 20 år.

Og Norge trenger et folk som får stadig faglig og sosialt påfyll, folkelig opplysning og demokratisk danning.

Eldre folk er nysgjerrige og lærevillige. Eldre folk trenger sosialt samvær. Eldre folk trenger fysisk aktivitet. Eldre folk stemmer. Alt sammen noe man kan få styrket på folkehøgskole.

Gi de norske folkehøgskolene kortkursene tilbake!

DISTRIKTSMØTE – HALLINGDAL

DAGER TIL INSPIRASJON

Et flott personale ved Hallingdal fhs på Gol var vertskap for distriktsmøte i D6 – pedagogiske drøftingsdager, 21. – 22. mai. Med sommervarme, faglig påfyll, inspirasjon, kulturinnslag, festmiddag, morgenyoga og gode samtaler, ble det et flott møte.

Björg Thorhallsdottir med en overflod av energi åpnet med sitt tema: Gnist, glede og inspirasjon. Faglig input sto Ine-Marlen Bang Johnsen for - *Hvordan ivareta elever med spesielle behov*. En lang økt med mange innspill og spørsmål fra forsamlingen.

Nytt fra Folkehøgskoleforbundet og IF sto også på programmet.

Det var festmiddag med småmat, lefsekling, korsang, bar - og fantastisk stemning til langt på natt.

45 deltakere fra Hallingdal, Ål, Ringerike, Idrettsskolen, Buskerud og Hadeland folkehøgskoler tok farvel og ønsket hverandre god sommer - etter et flott arrangement.

Tekst og foto: Øyvind Krabberød

1. Björg Thorhallsdottir med en overflod av energi – tema: *Gnist, glede og inspirasjon*. 2. 45 deltakere på distriktsmøtet. 3. Susanne Stee informerte fra IF – om status i rekrutteringsarbeidet. 4. Ringerike stilte med en stor delegasjon og bidro med sang under festmiddagen. 5. Lydhør *Hadelandbenk* under korkonserten: F.v. Yuki Smedsrud, Masayo Sato, Minsu Jang og Dimitris Farmakidis. 6. God stemning – Gudrun Rugroten og Aksel Mørke – kokk og musikk lærer ved Ringerike folkehøgskole. 7. Hemsedalkoret med en svært engasjert dirigent – Tori Snerte. 8. God start på dagen for noen – Ellen Marie Medin ledet morgenyoga. 9. Petter Jacobsen holdt morgensamling – om å seile.... 10. Faglig input sto Ine-Marlen Bang Johnsen for - *Hvordan ivareta elever med spesielle behov*. 11. Lærer på Balanse på vertsskolen ledet festmiddagen – Ellen Marie Medin. Småmat og lefsekling ble selvfølgelig servert. 12. Skaga og Hallingdal leverte sommervarme av beste sort. 13. Rektor Nina Hafnor ledet det hele med trygg hånd.

DISTRIKTSMØTE I VEST:

HORDALANDSMØTET PÅ BØMLO FOLKEHØGSKULE I MAI

1. Det var godt oppmøte på Hordalandsmøtet på Bømlo folkehøgskole. Både faglig og sosialt var det god deltakelse og dette var et distriktsmøte som var ekstra kjærkomment i en vanskelig tid for vestlandsskolene. 2. Lærer Eivind Eikli Hiorth, fra Lundheim folkehøgskole, fortalte om konspirasjonsteorier og fake news. 3. Major Jean-Bober Roosenboom de Vries fortalte om ekstremistgrupper sine rekrutteringsstrategier og bruk av sosiale medier. 4. Bømlo folkehøgskule skjemte alle bort med fantastisk mat.

NOTERT

NYE TEKNIKKER I ÅKEREN

Indiske jordbruksarbeidere erstattes av droner, de er fremtiden for jordbruket mener mange. Også i India der statsminister Modi har sagt at han drømmer om at det vil finnes droner på hver eneste færd.

Droner er både effektive og fleksible. Mens det tar syv-åtte timer å sprøyte ett dekar land for hånd, kan en drone dekke samme areal på åtte-ni minutter.

Avhengig av hva slags sensor de er utstyrt med, kan dronene dessuten lokalisere ugress, sjekke fuktighetsnivåer, oppdage tegn på skadedyrangrep, vurdere tilstanden på plantene og utarbeide næringskart over avlingen, leser vi i Slate.

Dette er flott for jordeierne, men konsekvensen for landets hær av jordbruksarbeidere er en usikker fremtid. Det snakkes om å omskolere arbeiderne til dronepiloter, men yrkesgruppen har et stort innslag av analfabeter. I tillegg koster slike kurs mellom 360 og 1200 dollar, skriver Slate.

GJØDSLE FØLELSENE AV MISNØYE

I 1943 tok en gruppe flyktninger fra Nazi-Tyskland, deriblant Theodor Adorno og Max Horkheimer, initiativ til å analysere den fascismen de møtte i USA. Resultatet ble *Prophets of Deceit* (1949). I boka hevdet Leo Löwenthal og Norbert Guterman at fascistenes viktigste evne var å gjødsle følelsene av misnøye i samfunnet, samtidig som de gjennom aggressive og ofte irrasjonelle avledningsmanøvre blokkerte all diskusjon om praktiske løsninger. Følgerne deres ble ikke presentert for positive ideer om endring, men for fiendebilder og en dyrking av hjelpeløshet, desillusjon og frykt for katastrofe. Det var en operativ analyse, bygd på en innsikt vi i dag dessverre må hente fram igjen: At fascistisk ekstremisme ikke bare må forebygges, men også bekjempes.

Jonas Bals i Klassekampen

FOLKEHØGSKOLEUKA:

– DANNING OG UTVIKLING AV SKOLEN

ER SENTRALT

Det viktige kurset, Kurs for nye, ble arrangert av Folkehøgskoleforbundet 5. –8. august. Det var fire dager som ga rikelig med inspirasjon til en folkehøgskolehverdag og nytt skoleår som venter.

På Romerike: Øyvind Krabberød

Vi tok en prat med Frida Isungset (Sogndal) og Kjetil Hallre (Ringerike) som ledet kurset og har jobbet med innholdet. Frida har tatt over etter Tor-Erik Moen som har sluttet på Møre fhs. og nå er over i jobb i friluftsmagasinet Fri Flyt.

– Noe nytt på programmet i år?

– Vi skal ha kafédialog og jobbe spesielt med aktuelle caser: «hva ville du gjort som lærer hvis du sto i den og den situasjonen...?». 1. case: Du har tilsyn og får melding fra en ansatt kl 23.30 at det lukter hasj utenfor et vindu som står åpent – hva gjør du? Vi skal også bruke Open space metoden for å ta opp noen store tema. Det er et mål at disse metodene kan brukes videre med elevene. Vi ønsker å ha så mye «folkehøgskoleaktig» i programmet som mulig.

Frida og Kjetil leder med sikker hånd. Målet er at deltakerne skal få med seg hjem anvendelige ting til verktøykassa si. Danning og utvikling av skolen er sentralt.

– Det er viktig at de som er ferske i folkehøgskolen kan få et nettverk i skoleslaget og ta med seg inn en trygghet i rollen. Folkehøgskole er mer enn kurs og bevis. Hvis man går inn i lærerrollen uten tanke på danning og Grundtvigs idéer blir det feil.

I januar møtes deltakerne igjen til erfaringsdeling og eksterne foredragsholdere. Her får de melde om hva som har fungert bra og hva som var vanskelig.

Kjetil og Frida sitter begge i styret til Folkehøgskoleforbundet. Kjetil startet på Ringerike som musikk lærer i 2017 og var før det to år ved Voss fhs. Frida startet på Sogndal fhs. som lærer i friluftsliv i 2016. Siste året hadde hun et år på Lofoten folkehøgskole hvor hun også har vært elev.

GLIMT FRA PROGRAMMET:

- «Hva er en folkehøgskole?»
- Bygge gode relasjoner
- Lærerrollen og profesjonsutvikling
- «Folkehøgskolens historie»
- Sosialpedagogiske utfordringer
- Danning i folkehøgskolen
- SØT-modellen som konfliktløser
- Folkehøgskoledidaktikk
- Gode, overførbare opplegg
- Årsverket for lærere
- «Avtaleverket»
- Bærekraftsvedtaket
- Globalvettreglene og Dannelsesreiser
- Suksesshistorier

Gode hjelpere og foredragsholdere var Benedicte Hambro, Haldis Brubæk og fra Folkehøgskoleforbundet Espen Bråten Kristoffersen, Angelina Christiansen og Øyvind Krabberød. Og ikke minst staben på Romerike som sto på for å legge til rette.

1. Samling i auditoriet. 2. Frida Isungset og Kjetil Hallre ledet kurset med stor trygghet 3. God stemning på kvelden. 4. Gruppaktiviteter. 5. Erfarne Haldis Brubæk, rektor ved Romerike folkehøgskole, delte med seg av sine erfaringer. 6. Godt vær og kveldstur. 7. Oppgaver skulle løses. 8. Allsang må til for god folkehøgskole – Einar Opsvik akoppanjere med kunstnerisk innlevelse. 9. Plakat: Espen Bråten Kristoffersen er en kløpper på grafisk utforming. 10. En funkisperle: Romerike folkehøgskole. 11. Nydelig kveldsbad. 12. Remi Roos er linjelærer i teater ved Ål folkehøgskole. Her får han god tolkning.

2

PÅ FOLKEHØGSKOLEUKA

1. HVORFOR PÅ
KURS FOR NYE?

2. HVORDAN HAR DET
VÆRT, SPESIELLE TING
DU TAR MED DEG?

3. HVA TENKER DU OM
NYTT SKOLEÅR?

TORLEIF BAY (32) FRA ODDA – BILLEDKUNST FANA FHS. HAR JOBBET DER I 1,5 ÅR.

1. Flere av mine kolleger som har vært der rådet meg til å dra – og rektor.
2. Det er fint å møte folk fra andre skoler, selv om de jobber med ulike linjer. Fint med drøftinger og gode samtaler. Jeg liker også godt nettverksbyggingen – kan ta opp telefonen om jeg har spørsmål. Jeg har selv vært elev på Fana 2011-12.
3. Jeg er spent på å se en ny klasse – hvilke ti personligheter som kommer. Vi har hatt kutt i staben – så er spent på den nye arbeidsdagen. Har mistet kolleger – det kan bli et vakuum.

PASSEINTE GAD (39) FRA KAIRO, SYV ÅR I NORGE. LÆRER PÅ ARKITEKTUR OG INTERIØRDESIGN – SANDEFJORD FHS.

1. Virket relevant, selv om jeg har jobbet tre år i folkehøgskolen. Fint å møte andre som er ferske, ha gode samtaler og skape nettverk. Tror det det er bra med litt erfaring, at det ikke er mitt første skoleår.
2. Måten å ta imot elevene, balanse mellom fag og frihet. Jeg har vært veldig opptatt av faget, så det er fint å få innspill på det sosialpedagogiske. Kan senke skuldrene – stresse mindre med faget.
3. Blir spennende, tolv elever som kommer. At vi får nye elever hvert år er spesielt i folkehøgskolen. Fint å ta dem imot – uten at forventningene er det viktigste. Jeg ser fram til et nytt skoleår og føler meg tryggere etter tre år som lærer i folkehøgskolen.

SUKSESS:

FOLKEHØGSKOLENES DEMOKRATIBÅT UNDER ARENDALSUKA

Trangt om plassen på Demokratibåten

Velkommen til Demokratibåten der du kan møte spennende debatter og interessante debattanter. Demokratibåten drives av folkehøgskoleorganisasjonene og ligger i Pollen i Arendal igjennom hele Arendalsuka. Dette var innbydelsen fra folkehøgskolen i Arendalsukas program.

På Arendalsuka: Øyvind Krabberød

Folkehøgskoleforbundet i samarbeid med resten av folkehøgskoleorganisasjonene deltok svært aktivt under Arendalsuka i Sørlandsbyen. Det var ellefte gang skoleslaget markerte seg, men første året med et helt program med Demokratibåten sentralt i Pollen. Folkehøgskolene stilte også med stand som tidligere – sammen med 178 andre deltakere.

Det var Tor Inge Askeland, rektor ved Kristiansand folkehøgskole, som ledet arbeidsgruppen som jobbet fram et fyldig program på båten. Julie Byberg Bø og Dorte Birch var med fra folkehøgskolekontoret, mens Geir Ertzgaard (Solborg) og Maria Saxegaard (Ringerike) var med fra skolene. Det var finansiert av informasjonskontorene. Ja vi må bare gratulere – det var et imponerende program de hadde jobbet fram!

TEMAER FOR SAMTALE OG DEBATT:

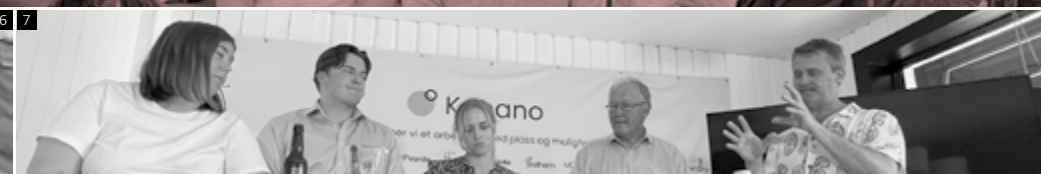
- Hvordan står det til med ungdommen? (med Henrik Syse, Audun Haga, Eliana Hercz)
- Et overdiagnostisert samfunn?
- Hvilken rolle spiller folkehøgskolen i totalberedskapen?
- Samfunnstjeneste – tvangsarbeid, eller danning satt i system? (med Dag Mossige, Ane Breivik, Magnus Arnesen, Anne T. Wøien)
- Står karakterer og eksamen i veien for læringsgleden?
- Ødelegger skoledebattene for demokratiet?
- Hvorfor bryr unge menn seg mindre om klima enn unge kvinner?
- Hva skjedde med skolestreikerne? (med Hauk Are Fjeld, Gina Gylver og Maria Saxegaard)
- Framtiden bygges nå! Hvordan kan vi utvikle og utfordre de unges kreativitet til å forme nyskapende byrom og arkitektur?
- Hvor ble det av håpet? Ungdom, mening og framtidstro
- Alle snakker om demokratiet – Folkehøgskolen gjør noe med det!

I tillegg var det fire live-podcast og noe quiz på kvelden.

– Og hvordan var frammøtet?

Dorte Birch sier:

– Jeg må si at jeg var veldig positivt overrasket over frammøtet, spesielt når det var fint vær. Jeg kunne tenkt meg litt flere folk når ungdomspolitikere var til stede, men det var nok litt tidlig på morgenen, men spesielt på mandagen og tirsdagen var båten stappfull av folk og det var utrolig gøy å se. Vi hadde veldig god hjelp fra Kristiansand folkehøgskole med båten og Viken folkehøgskole med lyden. I tillegg tok SKAP Kreativ folkehøgskole ansvar for en debatt - noe vi helt sikker kan gjøre mer av til neste år. Og så var det veldig gode vaffer ved Sjømannskirken.

1. Demokratibåten godt plassert under Arendalsuka.
2. Demokratibåten – Arendalsuka.
3. Ikke bare båt, men også folkehøgskolestand: Gode hjelpere, f.v.: Julia Forstad (Fjordane fhs) og Maya Othellie Holberg (Sunnmøre fhs) – som flankerer Einar Opsvik – leder i Folkehøgskoleforbundet.
4. Podcast med Geir Ertzgaard som intervjuer Per-Arne Tuftin, leder i Norsk reiseliv og Einar Opsvik, leder i Folkehøgskoleforbund.
5. Ungdomspolitikere skulle besvare spørsmålet: Ødelegger skoledebattene for demokratiet?
6. Dorte Birch ledet debatten om – «Står karakterer og eksamen i veien for læringsgleden?». Aktive deltakere: F.v. Egil Hartberg, instituttleder, Høgskolen Innlandet, Lise Hagen Rebbestad, Fylkesråd, Høyre, Akershus fylkeskommune, Lise Selnes, stortingsrep. AP, Utd. og forskningskomiteen og Øyvind Børven, rektor, Akademiet.
7. Thomas Seltzer i god passiar med f.v. Astrid Hoem (AUF), Lars M. Løvold (FrpU), Ane Breivik (UV) og tidligere svensk statsminister Göran Persson.
8. Åpningsdebatt på demokratibåten: Hvordan står det til med ungdommen? Debattleder Andreas Melberg engasjerer. Audun Haga – leder Telemark/Vestfold Kirkens SOS, Henrik Syse – filosof, Eliana Hercz – Dialogpilotene.

Fakta- Arendalsuka Arendalsuka er partipolitisk uavhengig, og har som mål å styrke troen på politikk og politisk debatt. På den måten vil Arendalsuka bidra til å styrke kraften i et levende demokrati. Viktigste deltakere er arbeidstakerorganisasjoner, bedrifter/næringsliv, forskning, fylke/kommune/offentlig, ideelle organisasjoner, interesseorganisasjoner, næringslivsorganisasjoner, politiske parti og utdanningssektoren. Det har vært en sterk vekst for arrangementet siden starten i 2012. I 2016 var det 522 arrangementer, mens det nå i 2024 var hele 1740 i programmet. På topp tre av tema ligger helse med 341 arrangementer, klima- og miljø med 287 og digitalisering med 225 arrangementer. Antallet av stands har gått ned fra toppårene 2018 og 2019 med 204 stands, nå i august var det 179 stands i sørlandsbyen. I 2023 var det 170.000 besøkende på Arendalsuka, tall for siste år er ikke klare.

Arendalsuka

GENERASJONSSKIFTE PÅ ROMERIKE FOLKEHØGSKOLE

Vi møtte rektor Haldis Brubæk for en samtale under Folkehøgskoleuka – kurs for nye lærere. Det har vært stor utskiftning i personalet ved skolen de siste årene. Det er levende legender som har sluttet. Vi lurte på hvordan det påvirker situasjonen ved samfunnet deres.

Tekst og foto: Øyvind Krabberød

– Utfordringen er å skape et lag av nye og erfarne – det kommer ikke av seg selv, sier Haldis. Hun kom til skolen i 2001 og har vært rektor i ti år fra 2014.

HALDIS ER OPPTATT AV RAMMENE

– Jo klarere rammer vi har, jo mer er det rom for medvirkning og kreativitet inn i faget – kunsten. Jeg ønsker at vi skal forene galskap og kreativitet med orden og god logistikk.

– Hva er demokrati på en folkehøgskole?

SKAPER NOE SAMMEN

– Mange av de nye ansatte kommer fra kulturlivet hvor de er vant til skiftende og ubekvem arbeidstid, det er positivt. Utfordringen er å få den nye gjengen, og de som har vært her lenge, til å bli et nytt lag. Det kan være krevende. De må bli kjent med hverandre, men vi er på vei til å skape en god reise sammen. Det er jo en svært spesiell arbeidsstil her på folkehøgskolen – i perioder skal en være på jobb hele døgnet – og det kan det være vanskelig å

elver – derfor er det ikke noe stort sjokk for dem å starte hos oss. Det er en god blanding av personale som har vært her i 15-20 år og ferske ansatte – det er en god blanding av nye og mer «mosegrodde», humrer hun.

– Vi jobber med å skape et lag. Vi arrangerer en personaltur med overnatting hvor vi spiser, synger og gjør noe sammen. Dette gjør vi for å skape samhold og tilhørighet. Det er en kortreist tur til Kløfta på spahotell.

VIL VÆRE EN MOTKRAFT

– Hva er det viktig for deg å få folk på tunet med på?

– Vi ønsker å ta vare på det analoge, være en motkraft mot all skjermbruk – ta vare på det som gjør oss til et hjem. Elevene skal føle tilhørighet og mestring – frihet til å bestemme over eget liv. Noen skatter er umistelige – ord for dagen, allsang, gode rammer rundt måltidene, sermoniene våre – julefeiring, åpning og avslutning. Det skal være ekte menneskemøter, vi skal møte blikk og smile og hilse på alle – uansett! Og ikke minst, lære navn raskt, avslutter en engasjert rektor.

**DET SKAL VÆRE EKTE MENNESKEMØTER,
VI SKAL MØTE BLIKK OG SMILE OG HILSE
PÅ ALLE – UANSETT!**

– Med klare rammer er det lettere å skape frihet innenfor helheten. Vi har klare og strenge rammer, men elevene opplever en sterk grad av medvirkning, det er mitt inntrykk. De opplever å bli sett og hørt, men det er innenfor en klar setting som de ikke har påvirkning på.

forene med et familieliv. Men jeg synes det har gått bra – synes vi alle tilpasser oss. Vi har ansatt medarbeidere som har jobbet mange år på folkehøgskole eller som har vært elever hos oss. Tre av de nye har vært elever her og en har gått på Toneheim. Ja vi ansetter stort sett tidligere

VÅRT POLSKESKE SAMARBEID

– OG ENGASJEMENT

Hardanger Folkehøgskule har sidan februar 2021 hatt eit samarbeid med Polske institusjonar som driv kurs og utdanning for vaksne studentar.

Tekst og foto:
Trond Instebo

Første avtale gjorde vi med Zachodniopomorski Uniwersytet Ludowy, (ZUL) som framstår om lag som Folkeuniversiteta i Norge med kurs for vaksne og for vaksen ungdom i februar 2021. Det første prosjektet dei gjekk i gang med var å bli «Center of the promotion of the Polish language» underlagt prosjektet «Public Diplomacy 2021 Ministry of Foreign affairs» med finansiering frå den polske regjeringa og EU.

Her gav dei eit breitt spekter av kurs til lokalbefolkninga og tyske innbyggjarar langs grensa som var kun få kilometer unna skulesenteret. Her var det og meininga å gi opplæring i det polske språket, halda workshops og kulturmøter, etter kvart særlig for Ukrainske flyktningar som kom over grensa etter at krigen braut ut. Korona begrensa prosjektet ein del i starten.

Under feiringa av 100-års jubileumet til dei polske Folkeuniversiteta og «folkehøgskulane» i 2021 vart eg invitert og var tilstades og fekk framført våre idear og vårt idegrunnlag, samstundes som vi vart kjent med kvarandre. Feiringa foregikk i aulaen på Universitetet i Szczecin i oktober 2021 og rektor var invitert til å halde tale på vegne av Hardanger Folkehøgskule og Folkehøgskule-Norge forøvrig.

Seinare vart dette samarbeidet utvida til å bli eit treparts-samarbeid når Stowarzyszenie Kulturalne i Hajnowka kopla seg på. Det er ein kulturinstitusjon som driv med diverse kulturuttrykk frå Øst-Polen mot grensa til Belarus. Dei tar imot vountørar frå heile verda gjennom EU sitt solidaritetskorp og driv kulturoplæring og formidling i form av teater, musikk, maske- og kostymelaging der opp til 30 vountørar bidrar. Denne institusjonen kom med i samarbeidet i februar 2022.

Den første organisasjonen vi kom til å samarbeida med var ZUL. Det kom til etter at dei sendte ut ein mail via Folkehøgskulekontoret som vi responderte på. Vi syntes ideen om å spreie den norske tradisjonelle folkehøgskulemodellen til interesserte partar i Polen var god, og etter å ha blitt kjent med kvarandre ser vi at vi har mykje å tilføre.

UNIVERSITY OF WESTERN POMERANIA

The Western Pomeranian peoples University - Foundation, som ZUL er ein del av, vart stifta i Mierzyn i 2017 og er den einaste opplæringsinstitusjonen i West Pomerania der opplæringa og prinsippa er henta frå Skandinavia og i stor grad frå Grundtvig.

Hovudfokuset er på kultur, opplæring/utdanning og utvikling av intellektuelle, fysiske og praktiske evner hos vaksne. Kvar elev/student får gå ein utdanningssti tilrettelagt i samarbeid med hans eller hennar mål, ferdigheiter og i deira tempo. Dei vil vera eit opplæringssenter for folk som ser etter ein ny leveveg, måte å leve på, som treng hjelp eller støtte eller som ynskjer å forbedre noverande kvalifisering eller kompetanse. Undervisinga er gratis og støtta med midlar frå EU.

Ut frå dette lagar dei ulike kurs som kan samanliknast med det som vi dreiv som kortkurs.

DET NYASTE PROSJEKTET SOM VI ER MED PÅ MED ZUL ER:

Intergenerational meeting house der dei ynskjer å bygge opp sitt prosjekt som eit kurscenter fylt med ulike aktivitetar for vaksne og vaksne ungdomar som treng påfyll av kurs eller endring av yrke og-/eller livsveg.

UTDRAG AV AKTIVITETAR/PROSJEKTMÅL:

- Active book – intergenerational meetings where famous guests reads a fragment of a book and after invites to a workshop of a specific nature consistent with the book: ecological, cultural, phusical, etc.
- Workshops with culinary, carpentry, making music, digital senior, language cafe,
- Common sports – cyckling, nordic walking, yoga.
- Community gardens – taking care of the garden, preparing meals with use of plants from the garden
- Senior assistant – young persons helping seniors with everyday tasks
- Picnick with the local community to intergrate young and old

Prosjektet har vore til vurdering for støtte hos EU Grants og Norway Grants. I tillegg til å vera søkt finansiert frå Det polske ministerium for utdanning, og i mai fekk dei stadfesta at dei hadde fått støtte på alle søkandane, og prosjektet er i gang.

Hardanger Folkehøgskule vil gjennomføra aktivitetar liknande det som er nemnt i oppstillinga ovanfor og vi vil utveksla besøk hos kvarandre i august og september 2024.

I oktober 2024 vil rektor på Hardanger Folkehøgskule delta på konferansen «The Folk High School as school of an aware citizenship» i Mierzyn, etter invitasjon frå Angelicka Felska, rektor på ZUL. Då skal dei også feira og markera 100 års jubileumet for etableringa av «The Folk High School in Szyce».

HAJNOWKA CENTRALNA – STACJA KULTURY (STATION OF CULTURE)

Vi har også hatt eit partnersamarbeid med denne institusjonen.

Postcard Cultural Association, vart etablert i Policzna nær den Polsk-Belarussiske grensa i 2004, men dei har vakse seg store gjennom åra og aktivitetane har blitt kjent over heile Polen og i utlandet. Dei tilbyr eit unikt program – på polsk nivå – i hovudsak forstått som utdanning innanfor teaterfeltet. Deira oppgåve var å arrangere og spreie aktivitetar i regionar som ikkje hadde eigne kulturinstitusjonar eller som låg langt frå kulturhus. Det var medlemer i denne organisasjonen som oppretta teatergruppa A3Teatr. Begge desse organisasjonane har fått og får framleis støtte frå Norway Grants og EU Grants, samtidig som dei får deltakarar (ungdom) gjennom EU sitt solidaritetskorp. Det største prosjektet til no har vore å realisera innkjøp og ombygging av den tidlegare jernbanestasjonen i Hajnowka til å bli eit kulturhus med internat for ungdomane som kjem via EU sitt solidaritetskorp.

Hit har dei invitert uavhengige skodespelarar og artistar innanfor teater, men også innanfor fotografi, musikk og dans.

PROSJEKTITTEL HAJNOWKA: NATEPNY KROK – SZTUKA BLIZEJ NATURY (NEXT STEP – ART CLOSE TO NATURE)

skulle munne ut i ei teaterforestilling og vart spelt ulike plassar i Polen og på Hardanger Folkehøgskule i september 2023. Dette er eit prosjekt som etterfølgjer «Art close to people» frå 2021. Art close to nature var delt i tre delar: 1. Forestillinga Metamorphosis Transitus 2. Cosplay workshop (Hardanger fhs' ansvar) 3. Minimal Art Workshop.

Vårt mål er å heile tida forbetra tilgangen til kulturelle opplevingar og aktivitetar, seier Agata Rychcik-Skibinski - organisatoren av prosjektet.

Dei vidare mål var:

- Educational activities and study visits focused on raising qualifications of the project partners
- Developing a strategy for development of cultural entrepreneurship
- Sharing experiences and implementation innovation methods of theatrical work, Cosplay and minimal art.

Prosjektet fekk støtte frå EU og Norway Grants. I tillegg til å vera finansiert frå Det polske ministerium for utdanning.

VIDARE SAMARBEID MED DEI ER AVTALT INNNANFOR FØLGJANDE:

Med Hajnowka: Utveksling av julesesongtradisjonar, hausten 2024.

Vidare samarbeid med ZUL er nevnt i teksten tidlegare. «The intergenerational Meeting House» som gir nye spennande aktivitetar til nye målgrupper for Hardanger Folkehøgskule også.

Vi har stilt oss til disposisjon for råd, rettleiing, hjelp til å utvikla mål og innhald som kan gje dei ein start på å etablere ein folkehøgskule bygd på norsk/nordisk tradisjon. Vi har stilt skulen til disposisjon slik at dei kan hospitera her med elevar og få eit inntrykk av korleis dei kan laga ein metode og modell for folkehøgskuedrift med internat i Polen.

I august 2022 støtta vi også deira søknad i tilskotskonkurransen Active Citizens frå den Polske regjeringa. Dette gjaldt søknad på tiltak som kunne setjast i gang raskt som eit svar på krisesituasjonar.

BESØK:

- Oktober 2021 – Trond på konferanse/jubileum
- Desember 2022 – Mari og Nancy gir første informasjon om vår skule til dei tilsette og andre interesserte i Mierzyn
- Februar 2023 – Trond fortel om skulen, skuleslaget, finansiering, internat, oppbygging av linjefag, pedagogisk metode og modell
- Juni 2023 – Mari og Eivind har cosplayworkshop i Mierzyn
- Juni 2023 – Mari, Eivind, Trine og Trond har cosplayworkshop i Hajnowka, fortel om skulen, skuleslaget, finansiering, internat, oppbygging av linjefag, pedagogisk metode og modell. Vi deltar på premieren på forestillinga “Metamorphosis transitus”
- Mai 2023 – Representantar frå Mierzyn og Hajnowka besøker Hardanger Folkehøgskule og får eit innblikk i korleis skulen vert driven
- September 2023 – Mierzyn og Hajnowka besøker Hardanger Folkehøgskule og viser fram teaterforestillinga dei har laga

SAMAN KOM VI FRAM TIL DESSE FELLES SAMARBEIDSMÅLA:

- Utvikling og implementering av ein læreplan for elevar i alderen 18-19 år
- Utvikling og implementering av pedagogiske metodar og verktøy
- Internasjonal mobilitet
- Utveksling av erfaring og god praksis, studiebesøk og opplæring av personale

HER VAR KRITERIA:

- Verne om menneskerettane (herunder også spørsmål om likestilling)
- For sosialt mangfald og motverka utestenging
- Byggja ein demokratisk kultur og samfunnsengasjement på lokalt nivå (inkludert miljøspørsmål)

HER KUNNE EIN SØKJA MIDLAR INNNANFOR TO OMRÅDE:

Område 1:

- Aktivitetar med migrantar og flyktningar
- Aktivitetar som støttar LHBT+ personar
- Diskriminierungsaktivitetar

Område 2:

- Motvirka vald i nære relasjonar
- Vakt aktivitetar
- Aktiv deltaking og involvering av bebuarar i utforminga av lokale retningslinjer

Vår samarbeidspartnar søkte spesifikt på midlar knytt til prosjekt rundt å tilby aktivitetar med migrantar og flyktningar som følgje av den store flyktningkrisa i Ukraina. Området skulen låg i hadde store grupper med flyktningar som trengte hjelp og aktivitet. Dei etablerte ein polsk – ukrainsk klubb med ulike kurs og opplæring. T.d. kurs i polsk språk, kultur og historie. Dette var gratis for deltakarane, og i mars 2023 kunne dei stolt visa fram deltakarane med diplom og deltakarbevis for gjennomført kurs.

Vi legg også merke til fleire av punkta i område 1 og 2 som vi applauderer. Særleg merksemda mot LHBT+ miljøa. Dette er noko vi i Norge og norske folkehøgskular har vist merksemd mot dei seinare åra, mellom anna via frilynt fhs deltaking i PRI-DE-markeringar. Også demokratibyggging i lokalmiljø er interessante tema. Dette viser også at det polske samfunnet har flytta seg mot det vestlige i større grad enn kva vi er klar over i Norge.

Dei tema som er lista opp i søknadsområda er tema som like godt kunne vore aktuelle som kortkurs på norske folkehøgskular.

KOK NED

Denne skriveoppgaven fungerer flott i begynnerfasen av kreativ skriving.

Den kan også brukes til å bearbeide sterke opplevelser fra tur, eller rett og slett bli bedre kjent.

Jeg liker at elevene bruker penn og papir, men det kan gjøres digitalt.

Be elevene tenke på et minne eller en spesifikk situasjon. Du kan gjerne ha en overskrift som «hyggelig barndomsminne», «sterkeste opplevelse på tur», «en situasjon jeg har vokst mye på» e.l. Opplevelsen skal deles i plenum.

1. Be dem skrive ca. én A4 side som beskriver opplevelsen. Bruk den tida de trenger. Når alle er ferdige, kan man høre tre fortellinger.
2. Be dem skrive om samme opplevelse, men denne gangen på 1/3 A4 side. De må tenke nøye på hva som er viktig for dem i historien. Er det visse detaljer? Følelser? Når alle er ferdige leser tre opp sine fortellinger.
3. Samme, men nå på tre setninger. Hør tre fortellinger til slutt – gjerne noen man har hørt før.
4. Denne gangen på én setning. Hør mange denne runden.

Til slutt er det fint å snakke om hva som er kjernen i en fortelling. Dette kan brukes som personlig bevisstgjøring eller som veiledning i skriveprosessen.

Kjetil Hallre,
lærer Ringerike folkehøgskole

SKRÅBLIKK FRA SVERIGE

Ny spalte. Nell Ray fra Åredalens folkhögskola reflekterer over stort og smått fra Sverige- og vi satser nordisk, vi kjører det på svensk!

INTERTEXTUALITET FÖR EN NIOÅRING

Det råder härliga tider för en högläsande mamma. Nioåringen har uppnått lämplig ålder för att uppskatta Lord of the Rings som vi läser tillsammans vid lägnningen. Sonen är ett sådant barn som alltid läser: vid matbordet, tandborstningen, och framför allt när man har bråttom någonstans och måste göra sig i ordning... Favoritlektyren är Donald Duck och häromkvällen uppdagades ett intressant samspel mellan denna serietidning, Lord of the Rings och det finska nationaleposet Kalevala.

Frodo hade precis nått alvernas Rivendell i sagda Lord of the Rings och lyssnar där till en sång av Bilbo. I sången nämns Ilmarin och, aldrig sen att utnyttja ett lärotillfälle, berättade jag för sonen om Tolkiens intresse för de nordiska länderna; Ilmarinen är en gudomlig smed i finsk mytologi. Sonen svarade då till min förvåning:

Ilmarinen, det känner jag igen. Vad gjorde han?
– Ja, han smidde bland annat ett magiskt föremål, i Kalevala beskrivet som en slags lyckokvarn, sagde jag, varpå min son utbrast:

– Ja, Sampo! Det har jag läst om i Donald Duck!
Inom litteraturvetenskapen används begreppet intertextualitet för att beskriva hur alla texter utgör delar av en gemensam väv där de ständigt är i dialog med varandra. Detta kan ta sig uttryck i rena citat eller parafraseringar eller ske mer subtilt i form av återanvändande av litterära traditioner, former och stoff.

Lord of the Rings, Kalevala och Donald Duck. Se där ett stycke intertextualitet för en nioåring!

Nell Ray,
kurssamordnare på Åredalens folkhögskola

SLUTT MED DET!

Du tror at folkehøgskoler er for de som ikke tar utdanning seriøst?

slutt med det!

MaxPower

NOTERT

FOLKEOPPLYSINGA GREAT AGAIN

– Vi må gjere folkeopplysinga great again, det er mitt store prosjekt. Vi må tilbake til den gamle folkemøtemodellen og gjere vanskelege samtaler tilgjengelege for eit breiare publikum.

– Folkeopplysing er så undervurdert, men det er noko av det viktigaste vi kan drive med for å byggje eit motstandsdyktig samfunn. Vi snakkar om militær opprusting, som er svært viktig, men vi må òg gjere samfunnet motstandsdyktig elles.

Ayesha Wolasmal i Dag og Tid

PA HJERTET

DET ER NOE FINT I DET ...

Hva er en god start på dagen?

Det avhenger vel av dagsform og humør, hvor vi er i livet, hva som står på planen og hvem vi er sammen med.

Det er noe fint i det. Ordene er mine, og sies ofte. Så ofte at andre nevner det. Det er kanskje talentet mitt. Ikke overfor andre. Men overfor meg selv. At jeg, til tross for hvor vanskelig det jeg står i er, alltid klarer å finne noe fint i det.

Korona var en sånn fin ting. Jeg vet andre har liknende erfaringer.

Jeg tror det er få, om noen, som ønsker seg tilbake. Samtidig er det noe i oss, som ønsker oss tilbake. Til stille tider (når vi ser bort fra frykten, sykdommen og isolasjonen), der alt gikk sakte, der vi var, uten å haste til eller fra. Bare var.

Jeg har et tidsinnstilt ur i meg. Det har alltid vært der. Jeg teller når jeg pusser tenner, når jeg gjør meg klar. Jeg fører ikke regnskap. Det er mer en følelse av at ting haster. At alt haster, alltid (unntatt husarbeid, det haster aldri).

Korona førte med seg en pause i den evige, indre klokke-dansen. Iblant hjemmekontor, ofte sen start. Jeg begynte å drikke en kopp kaffe før jeg dro.

I to år drakk jeg min morgenkaffe. Så gikk korona over. Vi begynte sakte, men sikkert, å falle tilbake til gamle synder, gamle laster.

Jeg hadde etablert en ny.

Det krever ti minutter, er jeg heldig, et helt kvarter. Kaf-femaskinen ruller i gang. Og så, dagens fineste start, når jeg står og velger ut hvilket krus jeg skal drikke av.

Aldri tilfeldig.

Hvilket krus avhenger av min dagsform og humør, hvor jeg er i livet, hva som står på planen og hvem jeg skal være sammen med. Her er favorittene, hver til sin bruk:

«Lytt til erfarne kvinnfolk»

«Jeg er stort sett treig, men ofte verdt å vente på»

«Kjære hvilepuls, var det her du hadde gjemt deg hele tiden».

Og favoritten over alle:

«Lukk øynene, åpne alt det andre».

God morgen. Lag deg en fin dag.

Kristin Smith,
Ringerike fhs.

UTVANDRINGEN TIL AMERIKA: CROSSINGS 200

Folkehøgskolerådet har på vegne av folkehøgskolene takket ja til å være samarbeidspartner i 200-års jubileet og markeringen for utvandringen til Amerika. Nettverket omfatter ca 100 organisasjoner og institusjoner og har aktører både i Norge og USA. I 2025 vil det foregå mange arrangement rundt om i landet og folkehøgskolene er invitert til å ta del, både som deltaker og som arrangør av ulike arrangement. Dette kan også være en mulighet for skolene til å invitere amerikanske ungdommer til norske folkehøgskoler og drive litt ekstra markedsføring mot norsk-amerikanske miljøer i USA.

Crossings 200 har 2 hovedspor:

- Jubileumsfeiring med fokus på historien og hva den kan lære oss i dag
- Migrasjon i dag, hvilke perspektiver og nye muligheter ser vi? Hvordan kan vi løfte fram barn og unges stemme, og forstå innvandringen til Norge i dag?

Sporene henger sammen slik leder for styringsgruppa Tora Aasland beskriver:

Historiene om norsk utvandring må fortelles og tolkes i vår tid for å gi nye generasjoner barn og unge over hele landet og fra alle kulturer, kunnskap og grunnlag for nye perspektiver, ikke minst relatert til innvandringen i Norge.

Folkehøgskolene vurderes som viktige i formidlingen av sammenhengen mellom gammel og ny tid. Samtidig som landets utvandringshistorie aktualiseres, kan man bidra til økt inkludering og forståelse for dagens flerkulturelle samfunn.

Daglig leder av Folkehøgskolerådet Anne Tingelstad Wøien ser folkehøgskolene som en naturlig samarbeidspartner for Crossings 200, i spørsmål knyttet til migrasjon, demokrati og medborgerskap.

I mai var nettverket samlet i Oslo til inspirasjonsdag. Programmet var knyttet til forskning på utvandrerhistorien, hva som faktisk skjedde, hvilke kilder vi i dag har for ny forskning, og hva det kan lære oss i dag. Det er estimert at i tidsrommet 1815 – 1930 emigrerte mellom 50 – 60 millioner mennesker til Amerika fra Europa, via Storbritannia. Emigrasjonen hadde derfor stor innvirkning på samfunnsutviklingen. I Norge var det ca 800 000 som utvandret til USA og Canada, som regel med båt til England, tog tvers over England, før de gikk om bord i ulike Amerikabåter. Norske båter kom noe seinere i drift, med et godt orga-

nisert agentsystem rundt aktiviteten. Sett ut fra folketallet hadde Norge og Irland størst utvandring, og det preget lokalsamfunn i hele Norge. Det er også interessant hva impulsene fra Amerika gjorde med norske bygde- og bysamfunn. I flere bygder var det gårder som ble omtalt som Amerikagårder, der hjemvendte nordmenn hadde med seg inntrykk, nye metoder, nye måter å leve på og kanskje noe ekstra midler til utvikling av gårdsbruket.

Søren Jaabæk (1814– 1894) ble av Hilde Sandvik UIO, holdt fram som stortingsmannen som var mer påvirket av Amerika enn av Frankrike i sin tenkning. Temaer som grunnloven, kvinners rettigheter, bondebevegelsen og den frie fagbevegelsen tok alle opp i seg elementer fra utviklingen i Amerika. Kanskje ikke så rart, da friheten i Frankrike var mer teoretisk, kun 1– 2 prosent av den mannlige del av befolkningen hadde stemmerett for 200 år siden. Søren Jaabæk brukte kunnskapen fra Amerika til å arbeide politisk og fremme lovforslag for Stortinget.

Fra talerstolen oppfordret Tora Aasland folkehøgskolene til å planlegge arrangement i 2025, gjerne debatter som kan sette søkelys på dagens migrasjon og hvilke utfordringer og muligheter som ligger der.

Her kommer altså en gylden sjanse for å bruke skolen som arena for gode arrangementer, involvere lokalmiljøet, skaffe spennende innledere og ha gode debatter.

Det er mulig å søke støtte til arrangementer gjennom Sparebankstiftelsen. Her kan det lønne seg å gå sammen med flere aktører, for å få støtte.

Mer informasjon kommer utover høsten og vi håper mange blir inspirert til å sette migrasjon og demokratisk deltakelse på dagsorden. Her kan vi tenke oss mange typer arrangement. Eksempel kan være et lørdagsseminar som er åpent for nærmiljøet, eller at elever jobber med problemstillinger i prosjekt over tid. Det er også muligheter for 2 skoler å samarbeide i prosjektet. Ta gjerne kontakt om du har ideer til arrangement, eventuelt arrangement i samarbeid med andre skoler eller organisasjoner. Vi kan også sette skolene i forbindelse med ressurspersoner i nettverket.

Kontaktperson er Kjersti Versto Roheim, styreleder i Folkehøgskolerådet, tlf 48 14 18 41, kjersti@ikf.no

Av Kjersti Versto Roheim

BRUGATA:

SANGGLEDE PÅ DANSK

Når dansker blir spurt om hva som er det danskeste de kan tenke seg så kommer vanligvis Højskolesangbogen – altså den danske folkehøgskolesangbogen – høyt på listen. Højskolesangbogen er med til å bygge et helt unikt fellesskap mellom dansker. Slik er det også for oss dansker i Oslo. Hver annen onsdag møtes vi i to timer for å synge fra Højskolesangbogen.

Tekst og foto: Dorte Birch

Disse to timene består av halvannen time med sang og en halvtime med kakespising (vi er jo dansker) og løs prat. Når de to timene går mot slutten så avslutter vi alltid med å synge sangen «I Danmark er jeg født». Det er ikke den danske nasjonalsangen, men en fedrelandssang med følgende tekst:

1. I Danmark er jeg født, dér har jeg hjemme, dér har jeg rod, derfra min verden går; du danske sprog, du er min moders stemme, så sødt velsignet du mit hjerte når. Du danske, friske strand, hvor oldtids kæmpegrave står mellem æblegård og humlehave. Dig elsker jeg! - Danmark, mit fædreland!
2. Hvor reder sommeren vel blomstersengen mer rigt end her ned til den åbne strand? Hvor står fuldmånen over kløverengen så dejligt som i bøgens fædreland? Du danske, friske strand, hvor Dannebrogen vajer - Gud gav os den - Gud giv den bedste sejer! - Dig elsker jeg! - Danmark, mit fædreland!
3. Engang du herre var i hele Norden, bød over England - nu du kaldes svag; et lille land, og dog så vidt om jorden end høres danskens sang og mejselslag. Du danske, friske strand, plovjernet guldhorn finder - Gud giv dig fremtid, som han gav dig minder! Dig elsker jeg! - Danmark, mit fædreland!
4. Du land, hvor jeg blev født, hvor jeg har hjemme, hvor jeg har rod, hvorfra min verden går,

hvor sproget er min moders bløde stemme og som en sød musik mit hjerte når. Du danske, friske strand, med vilde svaners rede, I grønne øer, mit hjertes hjem hernede! Dig elsker jeg! - Danmark, mit fædreland!

Sangen er skrevet av HC Andersen og er ikke kun noe av det danskeste, men også noe av det mest høyskolete man kan synge for den sier noe om hvorfor vi har folkehøgskoler i Danmark.

Nasjonsbyggingen i Danmark skjedde på en tid da Danmark gikk fra å være «herre i hele Norden» til å være «nu du kaldes svag», slik det står i sangen. I Danmark oppsto begrepet «det som utad tabs, skal indad vindes» etter Danmark hadde mistet store deler av Jylland til Preussen 50 år etter at landet mistet Norge til Sverige. Danmark mistet land, nå skulle det bygges nasjon. Folket skulle bygges og styrkes.

I den sammenhengen oppsto både folkehøgskolene og etter hvert Højskolesangbogen. Man bygget stolthet over det danske, som blant annet var under press sørfra, og definerte det danske som noe unikt i forhold til Preussen/Tyskland. Dansker var ikke bare en slags flatlands-germanere. Å være dansk var noe unikt, noe som var verdt å ta vare på.

I dag er Højskolesangbogen fortsatt sentral i byggingen og vedlikeholdet av «det danske». I en tid der nasjonalismen er i frammarsj så hjelper Højskolesangbogen til å styrke det nasjonale uten nettopp å bli nasjonalistisk. Højskolesangbogen er med til å bygge stolthet over det å være dansk.

Og den er med til å bygge sangglede. Også for oss som er dansker utenfor Danmark.

Mark Rothko, Uten tittel, 1959, privat samling © 2023 Kate Rothko Prizel & Christopher Rothko / Artists Rights Society (ARS), New York / BONO

NASJONALMUSEET: NORDENS FØRSTE STORE ROTHKO-UTSTILLING

Mark Rothko, Uten tittel, 1944/1945, i samlingen til Christopher Rothko. © 2023 Kate Rothko Prizel & Christopher Rothko / Artists Rights Society (ARS), New York / BONO

Mark Rothko foran en av sine verk på lerret, 1961_Foto: PVDE Bridgeman Images

Mark Rothko (1903-1970) sine fargesterke malerier brakte nytt liv til den abstrakte kunsten og gjorde ham til en av de viktigste kunstnerne i det forrige århundre. Denne sommeren viser Nasjonalmuseet, i samarbeid med The National Gallery of Art i Washington D.C., et bredt utvalg av Rothkos produksjon, og en litt mindre kjent side: Nærmere 80 verk av hans malerier på papir – fra tidlige figurative arbeider og surrealistiske eksperimenter, via hans kjente fargefeltmalerier og fram til hans siste arbeider.

– Rothkos fargefeltmalerier gjorde ham til en av de banebrytende og mest sentrale kunstnerne på 1900-tallet. Og han er fortsatt aktuell. Tidligere i år har både Fondation Louis Vuitton i Paris og The National Gallery of Art i Washington D.C. hatt fantastiske utstillinger av maleriene hans. Og nå er det mulig å oppleve en Rothko-utstilling i Nasjonalmuseet. Den opplevelsen er vi utrolig stolte av å gi alle våre besøkende, sier direktør Ingrid Røynesdal ved Nasjonalmuseet.

Han er kjent for sine lodne farge-rektangler og fornyelse av det abstrakte maleriet. Nå kan du oppleve en av 1900-tallets viktigste kunstnere – Mark Rothko – i Nasjonalmuseet.

– Rothko kom fra en jødisk familie og opplevde tidlig etnisk forfølgelse og senere fremmedfølelse da hans familie emigrerte fra dagens Latvia til USA, og så på avstand; holocaust. Ut av dette skapte han abstrakte malerier som er ladet med følelser, atmosfærer og tilstander, inkludert sorg og tragedie. Det gjør maleriene hans uttrykksfulle på en usigelig vakker måte, sier kurator ved Nasjonalmuseet, Øystein Ustvedt.

VISER HELE KUNSTNERSKAPET

Mark Rothko er kjent for sine ruvende, abstrakte malerier på store lerret, men han malte også rundt tusen verk på papir. Maleriene på papir utfordrer forestillingene om hva et maleri er, og viser en side ved Rothkos kunstnerskap som med denne utstillingen får mer oppmerksomhet. Motivene spenner fra landskap, portretter og surrealistiske prosjekter, til hans karakteristiske, rektangulære fargefelt.

Nasjonalmuseets utstilling tar for seg fire sentrale perioder hvor malerier på papir var viktige for Rothkos kunstneriske utvikling og søken etter et eget språk. I Lyshallen i Nasjonalmuseet får du se utviklingen gjennom hele hans kunstnerskap. Etter et hjerteinfarkt i 1968, ble Rothko oppfordret til å arbeide med mindre krevende materialer og formater. Det gjorde at han økte produksjonen av malerier på papir. En del av verkene fra denne tiden hadde en mørk fargeskala med mye sort, brunt og grått, noe som ofte blir knyttet til hans psykiske helse og selvmord i 1970.

Men flere av Rothkos siste verk har også lyse toner av lilla, rosa og blått, og gir et mer sammensatt bilde av hans siste år. Det får vi se i Nasjonalmuseets utstilling.

Med sin åpenhet og mangel på «budskap» kan disse maleriene fortone seg som langt unna samtidens høyrostedede politiske kunst. På den annen side er de som skapt for en periode som setter følelsene i høysetet: «Jeg er bare opptatt av å uttrykke grunnleggende menneskelige følelser: tragedie, ekstase, undergang og så videre», lød Rothkos ord om arbeidet sitt.

– Rothko ønsket å være intim og menneskelig og ville kommunisere direkte med betrakteren. I møtet med maleriene hans, må vi tilbringe litt tid foran verkene før den fulle effekten gjør seg gjeldende. Maleriene har da en unik evne til å fremkalle sterke følelser og engasjement, sier Karianne Ommundsen, kurator formidling ved Nasjonalmuseet.

Dette er en utstilling med bred publikumsappell og gir et nytt lys på en moderne klassiker som er lite vist i Norge. Utstillingen anbefales på det varmeste.

Øyvind Krabberød

«Mark Rothko. Malerier på papir»
Nasjonalmuseet, Lyshallen
16. mai – 22. september 2024
Brynjulf Bulls plass 3, Oslo
info@nasjonalmuseet.no

GRUNDTVIGSELSKAPET LEGGES NED MEN GJENOPPSTÅR I NY FORM PÅ SAGATUN

På årsmøtet 22. april i år ble det bestemt at Grundtvigselskapet i Norge legges ned. Det har ligget i kortene en god stund at dette ville skje. De siste årene har det vært meget sparsomt med rekruttering til selskapet. Verken de frilynte eller de kristelige folkehøgskolen har klart å finne nye medlemmer, og heller ikke fra Den norske Kirke eller fra aka-

demia har det kommet nye medlemmer. Styret har hatt mange drøftinger og mange ulike analyser for å finne årsakene til denne situasjonen, men har ikke klart i finne noe tydelig svar. Det ble uholdbart å fortsette i denne situasjonen, og derfor har konklusjonen blitt slik den har blitt.

Det er likevel ingen grunn til å fortvile. Arbeidet med Grundtvigs tanker, pedagogikk, teologi og filosofi vil fortsette, men i andre former. Stikkordet for det videre arbeidet er Sagatun. Det skjer nemlig overraskende mye omkring Norges første folkehøgskole på Sagatun i Hamar. Som leserne av Magasinet Folkehøgskolen vil være kjent med, har det blitt utgitt flere bøker om Sagatun i det siste. To bøker om grundtvigianeren Katti Anker Møller, både av Jens Olai Jensen/Elisabeth Lønnå og Hege Duckert, og ei ny bok om Sagatun er underveis av samme Jens Olai Jensen.

Sagatun har blitt overtatt av et eiendomsselskap på Hamar, og dette eiendomsselskapet har rustet Sagatun kraftig opp. Det har også blitt dannet et nytt selskap, Sagatuns venner, og en av eiendomsutviklerne, Magnus Sølna Jacobsen er sekretær i dette nye selskapet som er høyst oppegående. I dette arbeidet er Synnøve S. Heggem involvert, hun har som kjent vært leder av Grundtvigselskapet den siste tida.

Og det er flere positive signaler å melde om. Hamar by har blitt meget oppmerksom på Sagatun og vil ta med Sagatun i det kommende byjubileet. Det forhandles for tida om en mulig akade-

misk forskning knyttet til Sagatun, kanskje til og med et profesorat kan skimtes i det fjerne, og det er helt konkrete planer om å opprette et Grundtvig-bibliotek i Anker-villaen, villaen til Sagatuns grunnlegger Herman Anker. Fortsatt er ikke endelig brukstillatelse gitt for Anker-villaen, men når den kommer vil Sagatuns venner legge til rette for omvisninger for interesserte, og allerede nå til høsten, nærmere bestemt første november, vil et dagsseminar om Sagatun finne sted.

En foreløpig konklusjon er altså at det ikke er grunn til bekymring for at ikke arven etter Grundtvig vil bli tatt vare på. Grundtvigs arv vil ha Sagatun som det nye utgangspunkt, og nå er også Høyskolen i Hamar involvert.

Det er å håpe at folkehøgskolefolk vil kjenne sin besøkelsestid og melde seg inn i Sagatuns Venner. Sagatun har gjennom flere tiår vært et forsømt kapittel i frilynt folkehøgskole, selv om det på 1960- og 70-tallet ble uttrykt ønske om å overta stedet. Nå har eiendomsutviklere tatt tak, investert mange penger, og skapt ny oppmerksomhet om Sagatun. Dette bør folkehøgskolefolk både være klar over og sette pris på. I sin tid ble Christopher Bruuns skole Vonheim og Vonheims venner viktige innslag i støttearbeidet som frilynte folkehøgskoler drev. Sagatun er vel så viktig og vel så sentral i frilynt folkehøgskoles historie, og det som nå har skjedd fyller ut et historisk tomrom der arven etter Grundtvig blir godt plassert på det rette sted.

Arbeidet i Grundtvigselskapet vil bli avsluttet med en oppsummerende historiefortelling som tar for seg hele den 40-årige historien. Dette arbeidet gjennomføres av undertegnede sammen med Synnøve S. Heggem. Vi har prøvd å samle alt det tilgjengelige materialet som finnes, i permer som tidligere styremedlemmer har tatt vare på, i arkiver og det som finnes digitalt. Det er ennå usikkert hvor lang tid dette vil ta, og hvor stor publikasjonen vil bli, og når den kan presenteres. Men arbeidet er i gang, med velvillig hjelp og kontorplass på Folkehøgskolekontoret.

Arild Mikkelsen

FAVORITTER FRA NORSK SANGBOK

MIN SONG: "HVAD SOLSKIN ER FOR DET SORTE MULD"

Å vere musikal medfører ei lei tendens til alltid å lytte til musikken, og la tekster forbli i eit tåkeland. Musikk talar ofte for seg sjølv, men det er likevel oftast ein samanheng der tekst og musikk går inn i eit styrkande fellesskap.

Det er også all grunn til å ha respekt for gode tekster, ikkje minst for Grundtvig sin evne til å formidle djupnene i menneskelivet i poetiske former. «Hvad solskin er for det sorte muld» var mitt første møte med folkehøgskulen, - første dagen på jobb for ca. 20 år sidan, då den vart sitert av ein kollega. Teksten gjorde umiddelbart eit sterkt inntrykk, og vart ei ledestjerne for alt mitt virke i folkehøgskulen.

Grundtvig sitt fokus på mennesket og lyset er inspirerende, og i tillegg sangen sin advarsel om «mørkets harme», kan stå som ei programerklæring og oppsummere essensen av det som er folkehøgskulen sitt arbeid og formål. Den bør syngast ofte!

Einar Opsvik

NOTERT

HJEMME ALENE-FEST

Norge trenger ikke en diktator på samferdselsfeltet, forsikrer han, men heller et sterkt overordnet departement. Altså ikke Samferdselsdepartementet i sin nåværende form.

– Det fremstår for meg som en helt vanvittig svak samordning. Det er ingen på toppen som har en sterk og god plan, det er mer en sånn hjemme alene-fest, sier han.

– En aktør kan sitte og planlegge for en rask jernbane, samtidig som det bygges motorvei og Avinor har planlagt dobbelt så mange fly på den samme strekningen. Alle kjemper for sine sektorinteresser, og i sum blir det et veldig forurensende og dårlig transporttilbud.

Eivind Trædal i Klassekampen

BLIKK FRA KAIKANTEN: HARDT Å GI FAEN

Blant mine favorittlektyrer er så absolutt Albert Engströms humoresker å finne. Og framfor alt vitsetegningene hans som blei publisert i vittighetsbladet Strix. En avis der både Gustav Frøding og Carl Larsson var medarbeidere. Engstöm var en populær mann med stort kontaktnett i Sverige,

og folk sendte i stort monn historier og observasjoner til han. Disse blei ofte illustrert og videreformidla av kunstneren, og framstår i dag hver for seg som små noveller.

En av dem handler om den pensjonerte stasjonsbetjenten som har tatt plass på perrongens publikumsbenk. Der sitter han med sin sigar, stadig iført sin slitte uniform, og betrakter trafikken: Där kommer ett tog, dä ger ja fanken. Där kommer ett annat tog, dä ger ja fanken.

Altså, den pliktavkrevde yrkessliter som ikke kan tenke seg en mer tilfredsstillende form for ferierende avkobling enn å være uvedkommende i egen rolleutførelse.

Vis meg den pensjonist som ikke har hatt sånne tanker i oppløpet til egen fristilling. Meg sjøl inkludert, med ideer om å sitte på kaikanten og la livet passere. Eventuelt avleverende en sarkasme i ny og ne.

MEN HVA SKJER?

Ut av det blå kommer en storm mot folkehøgskolene. De holdes opp som kroneksemplet på bortkasta tid og samfunnsøkonomisk sløsing. Å godta at et år på folkehøgskole er verre enn ørkesløs lediggang, blir et premiss for å være meningsberettiga. Og så: kjør debatt! På teve og i aviser.

Dermed er den gamle underdog-følelsen tilbake. Opplevelsen av å være spurv i tranedansen, veggpynt hos Prøysen og venneløs i skolegården. Da er man ikke pensjonert stasjonsbetjent lenger. Da er det hardt å gi faen. Og det hjelper ikke med sarkasmer. Bare det seige arbeidet gjelder, og det ser dessverre ikke ut til å bli lettere. I alle fall ikke hvis tik-tokerne i FrP får sette dagsorden.

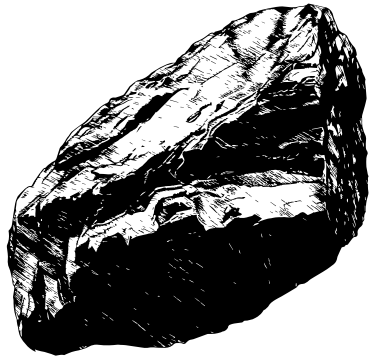
Trøsten får være at vi har opplevd dette før, og kommet gjennom. Til og med i styrka forfatning.

Fra kaikanten ønsker jeg alle et framgangsrikt og godt skoleår.

Brynjar Tollefsen

DAG SOLSTAD:

PROFESSOR ANDERSENS GUDLØSE TRO

Både filosofien og skapelsestroen hviler på den samme typen filosofiske begrunnelser, hevdet Knud Ejler Løgstrup på 1950-tallet. Synspunktet bør kunne stimulere til nytenking i norsk folkehøyskole. Det ville også kunne kaste nytt lys over Dag Solstad som kristen eksistensialist.

Få av Solstads romaner har vakt slik oppmerksomhet som utgivelsen av Professor Andersens natt i 1996. I romanen stiller forfatteren sin hovedkarakter overfor følgende dilemma: Kan mennesket overleve i et gudløst univers? Og er det mulig for et menneske å ha sin egen, private gud? Solstad selv formulerte det slik i et essay fra 2013: Finnes det en gud – også for den gudløse? Foranledningen til at professor Andersen grubler over disse spørsmålene er en unnlattessynd han har begått, og som ikke under noen omstendigheter kan forsvares. Han har bevitnet et mord, som han, ved en overraskende innskyttelse, har unnlatt å rapportere til politiet.

JULAFTEN - DRAPSKVELDEN

Det er julekveld i byen, i det herrens år 1994. Fjernt fra verdens ståk og larm, i sin romslige leilighet i Observatorie terrasse, er professor Pål Andersen snart ferdig med å pynte sitt nyinnkjøpte juletre. Det ble edelgran denne gangen, for de drysser visst mindre.

Professor Andersen føler seg salig fredssommelig i kveld – en fred i sinnet, som ikke er av religiøs, men av sosial art. Han liker å hengi seg til disse samfunnsmessige juleritualene som i bunn og grunn ikke betyr noe for ham. Besteborgeren Pål Andersen feirer mest fordi han kjenner et sterkt ubehag ved tanken på at han skulle ha gjort det motsatte.

Plutselig kommer en skikkelse til syne i et opplyst vindu rett over gaten. En kvinne snur seg inn mot rommet hun befinner seg i, og en ung mann kommer til syne. Forferdet blir professor Andersen vitne til at mannen legger hendene sine om halsen på den unge kvinnen og klemmer til. Hun feker frenetisk med armene, spreller desperat, og blir til slutt rolig og livløs. Den unge mannen trekker for vindusgardinene.

«Jeg må ringe politiet», tenker professor Andersen, han går bort til telefonen, vurderer å løfte av røret, men lar det være med tanken.

«Jeg vil ikke steine ham,» kunne han gripe seg selv i å utbryte til sitt forsvar, «det er for primitivt.» Han måtte da medgi at innerst i ham satt det en forestilling om at det skulle være noe primitivt over dette å melde ifra når man var blitt vitne til en urforbrytelse, fordi denne varslingen ville føre til pågripelsen av forbryteren, med påfølgende rettergang og straff. Det skulle altså være å «kaste den første stein». Satte man disse forestillingene opp mot den klare, selvinlysende tanke professor Andersen hadde tenkt helt spontant, og som innebar en anerkjennelse av et guddommelig prinsipp, som han nå sto stilt overfor, og måtte se sin unnlattessynd i lys av, måtte professor Andersen vedgå at dette tydet på at han nok hadde en forestilling om at denne innsikten i Guds nødvendighet var sterkt sammenvevet med følelsen av at han nå var stilt ansikt til ansikt med Ørkenguden, og at det var Ørkengudens påbud om å steine morderen, til og med å kaste den første stein, han så sterkt vegret seg mot å følge.

Fra dette punktet plages professoren av permanent fortvilelse. Foruroligende, metafysiske spørsmål melder seg, og han fylles av tanker han ikke har hatt siden studietiden. Ingen kan ha sin egen gud, og minst av alle den gudløse, tenker han.

Med det bibelske «jeg vil ikke steine ham» setter professoren seg i sin fortvilelse opp imot Loven og ørkengudens Jahves påbud, om at morderen nådeløst skal straffes på denne måten. Det opprinnelige sitatet er fra Jesus i Bergprekenen og lyder: «Den av dere som er uten synd kan kaste den første stenen på henne».

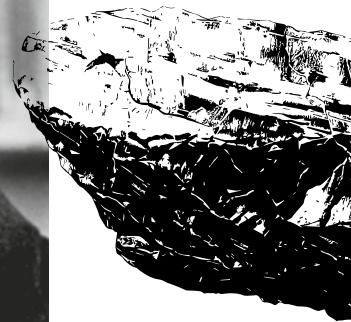
Her må professoren komme med en liten innrømmelse. Dypt i seg selv har professoren fremdeles en forestilling om Guds nødvendighet, ørkengudens påbud. Det underlige er bare at denne

Dag Solstad

Knud Ejler Løgstrup

forestillingen er nært forbundet med motviljen mot å være den som utpeker morderen.

Felles for disse spørsmålene er at de ser ut til å peke mot en ytre, uavhengig instans som ting kan måles opp imot – muligens en gud. Men hvilken gud – den strenge og uutgrunnelige Jahve, ørkenguden som nådeløst skaper og iverksetter den gamle og absolutte Loven? Eller er det en mer barmhjertig og håpefull gud, en Jesus-liknende skikkelse?

Disse refleksjonene peker i retning av en annen form for religiøsitet enn den gammeltestamentlige. Det er bare foreløpig at han i opprør mot ørkenguden kommer til å solidariserer seg med morderen. Denne identifikasjonen skjer samtidig ut fra annen, eksistensielt betonet og dypere begrunnelse. Det er ikke guds nødvendighet som dømmende og absolutt makt som står i sentrum for Pål Andersens emosjonelle Nei. Det er spiren til en ny selvforståelse. Muligheten til selvoverskridelse åpner samtidig scenen for en mer medfølelse og tilgivende guddom.

ETISK ELLER EKSISTENSIELT DILEMMA?

Professoren lurar altså på om han skal ringe politiet og rapportere det inntrufne. Uansett hva Professor Andersen står i her, så er det ikke et etisk dilemma. Et etisk dilemma innebærer et handlingsvalg og en verdikonflikt, hvor to motsvarende verdihensyn står opp mot hverandre. Etisk sett er det helt åpenbart hva professoren bør velge. Forøvrig er det i dette tilfellet først og fremst pliktetikken som står på spill, for det er en allmenn forpliktelse å rapportere om et drap, om det så skulle forekomme i juletiden. Det er åpenbart at Andersen også er kjent med eller føler en slik forpliktelse, som han altså velger ikke å etterfølge. Andersen har satt seg selv i en utsatt situasjon der valget hans faller på en ek-

sistensielt autentisk handling som samtidig fortøner seg uetisk.

«Men ingen kan ha sin egen Gud, selv ikke den gudløse,» ropte professor Andersen. «I hvert fall ikke uten å bli fortaapt. Og dømt til å stå og betrakte fortapelsen, fordi han ikke er i stand til ikke å være en beundring, om enn hemmelig, for sin egen evne til å knipse med fingrene, når sjansen byr seg, slik at morderen kan reise seg og flykte fra sin ugjerning, og på den måten hevde sin evige protest mot tilværelsens uutholdelige grusomhet, ja, meningsløshet.»

Eksistensielle valg av dette slaget ryster den etablerte selvforståelsen og truer det kjente og trygge selvet. I et desperat forsøk på å unngå rystelsen tyr Andersen til gud. Han søker fäfenget etter rettferdiggjørelse gjennom en teodicee for sin egen synd. Han har begått en udåd som han ikke klarer å løse seg fra, selv om hvert sekund som passerer tilbyr ham en ny mulighet for forsoning. Etisk sett kunne han nok fremdeles ha gjenopprettet en pliktbasert samfunnskontrakt, ved å ta den telefonen likevel. Men denne muligheten er kun tilsynelatende, fra et eksistensielt ståsted er handlingen allerede begått.

Andersen søker i stedet forsoning på en annen måte, nemlig ved å redefinere sannheter som han hittil har lent seg på. Men dermed gjenåpnes faren for å falle tilbake på verdier og forutsetninger han for lengst har lagt bak seg, ikke minst av dogmatisk, religiøs karakter, og dermed fraskrive seg det eksistensielle valget.

FRA RELIGIØSITET TIL EKSISTENSFILOSOFI

Den danske eksistensfilosofen og teologen Knud Ejler Løgstrup hevdet på 1950-tallet, i en samtale med Heidegger, at religiøsitet og filosofien burde kunne gis ha samme type begrunnelse. Synspunktet bør være særlig relevant for den norske folke-

høyskolen, med sin tilsynelatende dysfunksjonelle todeling, hovedsakelig tuftet på historiske uenigheter om religionens rolle i skoleslaget. Løgstrups eksistensielle etikk, som forøvrig er et utmerket svar på professor Andersens dilemma, må kunne sies å være anerkjent av begge skoleslag,

Forskjellen mellom godt og ondt er eksistensiell, sier Løgstrup. Det innebærer at evnen/kravet til det gode, den etiske fordring, er iboende i tilværelsen. Både filosofien og skapelsestroen bør slik kunne hvile på den samme typen filosofiske begrunnelser. Å hevde at verden og mennesket er skapt er like fornuftig som å hevde det motsatte.

Det er en dyp sammenheng mellom den etiske fordring og det Løgstrup kaller de spontane livsyringer. Tilsvarende tilstander kjenner vi fra Heideggers beskrivelser av fenomener angst og samvittighetens rop. Løgstrup plasserer de spontane livsyringer, og dermed fordringens utspring på det eksistensielle nivå. På Andersens brudd med etikken er et eksistensielt valg.

Løgstrup har samme tilnærming til å vise nestekjærighet, tillit og barmhjertighet. Det iboende kravet om å vise nestekjærighet er like fullt tilstede i tilbøyeligheten til å ignorere det, som f.eks. hos Professor Andersen. Oppkomsten av kravet, som alltid viser seg, avslører en brist. Uten denne tilbøyeligheten var det ikke nødvendig å stille krav.

Etter å ha begått sin unnlåtelsessynd begynner HAN å tenke på Gud. Samtidig faller han inn i en tilstand av permanent fortvilelse. I «Sygdommen til Døden» omtaler Kierkegaard fortvilelsen som: ... fortvilet ikke å ville være seg selv... Eksistensielt handler det for Kierkegaard om å våge å bli seg selv, med den anstrengelse og det ansvar dette medfører for det enkelte menneske. Fortvilelse, den eksistensielle angsten som oppsluker oss når vi fornekter vårt sanne jeg eller lever uekte, er kjernen i Professor Andersens usikkerhet.

Fordringen Andersen erfarer går ut over det pliktmessige, dvs. maksimen om at man bør melde fra om drap. Fordringen fortsetter, med forsterket kraft, å melde seg etter at den pliktetiske regelen er brutt. Den spontane livsyringen som fordringen springer ut fra, er ikke noe en kan velge bort, men mennesket står fritt til å handle på tvers av den. Andersen gjør nettopp dette, men nekter å innse at valget er hans.

Når gud for, bekvemmelig for Andersen dukker opp som en reddende engel, er dette et tilbakefall i det in-autentiske. Likevel peker det, ut fra en kristen eksistensialisme, mot muligheten for en overskridende erfaring av både gud og frihet.

Disse litterære, livsfilosofiske refleksjonene, er ikke bare imitasjoner av livet, de kunne vært livet selv. Og i den grad disse anføkeltene er eksistensielle, springer de nødvendigvis også ut fra forfatterens egne eksistensielle erfaringer. Solstad tenker, som han har sagt et annet sted, gjennom å skrive. Og kun når han skriver er han fri – han er en eksistensiell romantenker. Og muligens en kristen eksistensialist...

Sigurd Ohrem, filosof og tidligere folkehøgskolelærer

Milena, Roksolana og Snizhana fra Ukraina

EMPOWERING TOMORROW – SAMTALE MED UNGE FRÅ UKRAINA

Milena, Roksolana og Snizhana var i juni 2024 deltakere på eit seminar for unge ukrainarar mellom 18 – 25 år. Seminaret vart arrangert på Nansenskolen i regi av Nordisk folkehøgskuleråd (NFR), med finansiell støtte frå Nordisk ministerråd og Nordisk råd. I tillegg vart det oppretta kontakt og samarbeid med fleire ukrainske organisasjonar i dei nordiske landa.

Under NFR sitt møte på «International Peoples College» i Helsingør i september, var tre av deltakarane frå seminaret invitert for å presentere sine erfaringar frå seminarete på Nansenskolen. Det vart eit sterkt møte med Milena, Roksolana og Snizhana. Dei har sett stor pris på kontakten dei har fått med ukrainske organisasjonar og med andre ukrainarar som oppheld seg i Norden. Det har vore viktig for dei å bli ein del av eit større nettverk der ein kan inspirere kvarandre til å vere med i prosjekt som bidra til å stoppe krigen. Dei legg for dagen ein imponerende optimisme på vegne av sitt eige land og tru på at dei kan bidra inn i framtida. Frå seminaret har dei fått med seg kunnskap om korleis dei kan bidra til å bygge opp igjen Ukraina. Dei har også lært om den nordiske demokratiske tradisjonen, og om folkehøgskulen. Dei ser det som viktig å skape møteplassar for utveksling av kulturaktivitetar og samtale om kva som er sentrale samfunnsverdiar. Det er behov for meir kontakt, og gode stipendordningar. Å bygge demokratiet nedanfrå blir ei viktig oppgave, og jentene har blitt styrka i trua på at ein i dette arbeidet har ei stemme som er viktig.

Det var stor interesse for seminaret, og NFR siktar mot å arrangere eit nytt seminar som kan inkludere fleire.

Einar Opsvik

BØKER

ER DER STEDER HVOR SANDHEDEN SYNGER

En personlig fortælling om fællessang som folkeoplysning

Av Rasmus Skov Borring

Rasmus Skov Borring ønsker i forordet velkommen til boken om Danmarks syngende folkekultur, med utgangspunkt i sin mangeårige erfaring som kulturformidler av fellessang. En sang blir til fellessang, når folk synger med.

Rasmus reflekterer over hva som skjer med oss når vi synger sammen. Han forteller at hver gang han stiller seg opp foran en forsamling, er han oppmerksom på at hvert individ kommer med en livsfortelling som er en forutsetning for den opplevelsen de er på vei inn i. Det personlige, står side om side med fellesskapsopplevelsen. «Vi er kun noe i kraft av hverandre, men vi må ha oss selv med.»

Bokens åtte kapitler har alle sangen som utgangspunkt for utforskning av temaer som er allmenngyldige, men også personlige for forfatteren. Vi introduseres for en sangtekst innledningsvis, og får på ulikt vis innsyn i hvordan han har arbeidet med sangens musikalske side.

Sangen har lysning av Bjørnstjerne Bjørnson er en hyldest til sangen, som sammenfatter Grundtvigs tanker om poesien betydning for mennesket. Rasmus tar oss med i prosessen med å komponere en ny melodi til sangen. Han mener at man kan gjenoppdage en kjent og kjær tekst på nytt ved å synge den i en annen melodi, man kan finne en ny tolkning. Det er likevel alltid motstand til slike endringer, så Højskolesangbogen har gjerne to alternative melodier notert, så kan man selv velge.

Inspirert av Grundtvigs folkelighetsbegrep bruker Rasmus folkekultur når han skal forklare hva som skjer når folket deler kultur. Han mener at det er viktig at når et folk blir mer mangfoldig, da kan man ikke regne med at opprinnelig kontekst er kjent, bruk av folkekultur i moderne tid skal alltid formidles. Han diskuterer dette premisset med utgangspunkt i to sanger

som på forskjellig vis har vært diskutert offentlig i Danmark de siste årene: «Ramadan i København» og «Den danske sang er en ung blond pige». Rasmus sier: «Hvis ikke nye generationer har lyst til at arve, bliver det svært at fastholde en kulturarv.»

Ett kapittel er viet Nikolai Frederik Severin Grundtvig sin *Et jævnt og muntert, virksomt liv på jord*, som er en av 68 sanger av Grundtvig i den nåværende utgave av Højskolesangbogen. Teksten fokuserer på å finne den rette plass i verden, som folkehøgskolens ramme har som ambisjon å bidra til for alle som trer innenfor, skriver Rasmus. «Alle steder, hvor fællesskabet er betinget af mødet med den anden, spiller Grundtvig en rolle.»

Sangen *Gi' os lyset tilbage*, eller den nynorske tittelen *Gi oss lyset igjen*, er også utgangspunktet for et av kapitlene i boken. Denne synges på mange norske folkehøgskoler, og er også å finne i fri-lynt folkehøgskoles egen Norsk Sangbok. Rasmus forteller hvordan det her var hans komposisjons stemning og toner som la fundamentet for forfatter Per Krøis Kjærsgaard sin tekst, som skulle handle om ungdomsliv, fellesskap og samhold.

For komponister og forfattere i Danmark er det å komme med i Højskolesangbogen et slags stempel på at man er innlemmet i Danmarks folkekultur. Rasmus har fire sanger med i den nåværende utgaven på 601 sanger.

Gjennom lesingen var jeg meg bevisst at vi ikke på samme måten har en syngende folkekultur i Norge som i Danmark. Det fleste av bokens temaer er like fullt aktuelle for oss å reflektere over, og jeg liker måten Rasmus på sitt personlig vis inviterer oss med. De norske folkehøgskolene har vært et av de stedene hvor vi holder fast ved at fellessang er en viktig bestanddel i det å skape en felles historie, og en felles kultur.

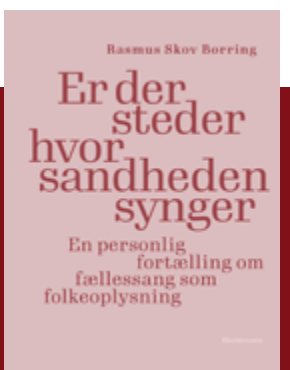
Angelina K. Christiansen

RASMUS SKOV BORRING

- Født i 1981. Cand.mag. i moderne kultur og kulturformidling ved Københavns Universitet.
- Arbeider som pianist, komponist, sangvært, foredragsholder og redaktør på Forlaget Højskolerne
- Mottok i 2019 N.F.S. Grundtvigs Pris for sitt arbeide med formidling av den danske fellessangtradisjon

ER DER STEDER HVOR SANDHEDEN SYNGER

En personlig fortælling om fællessang som folkeoplysning
Av Rasmus Skov Borring
Eksistensen forlag – 2024
154 sider
Pris: kr 249,95,- dkr
www.eksistensen.dk

BØKER

HÅP ER DET DU GJØR

– historier fra Palestina og de greske flyktningeleirene

Har du overskudd til å lese 160 sider med beintøffe hverdagsskildringer fra flyktningeleirene i Palestina og de greske øyer, anbefaler jeg deg denne boka. Flere har spurt meg hvordan jeg klarer å lese denne når nyhetsbildet allerede flommer over av drepte barn og uendelige lidelser. Jeg tenker at nettopp de spørsmålene er svar nok.

Vårt behov for å beskytte oss selv fra sterke inntrykk i situasjoner vi ikke kan gjøre noe med, skaper en maktesløshet som ikke bidrar til endring. For å fortsatt skape håp for hjelpearbeidere og flyktninger, trenger de et verdenssamfunn som har kunnskap og som aktivt bryr seg. Selv om vi fysisk ikke får gjort så mye, så kan vi gi av vår tid til å lytte til menneskers fortellinger og perspektiver. Media er som vi vet ikke så kritiske som de en gang var, og de er klikkstyrte også når det kommer til humanitære katastrofer. Det er desto viktigere at vi selv tar ansvar for å gå i dybden av de kompliserte verdenskonfliktene. Det er medmennesker som blir rammet, og vi har et medborgeransvar.

«Håp er det du gjør». Denne setningen hørte Marthe Valle uttalt av pastor Mitri Rehab Betlehem, og sammen med Hanne Lossius har de derfor skrevet denne boka. De er lege og sykepleier med mange års erfaring fra medisinsk solidaritetsarbeid. De ønsker med denne boka å skape dypere forståelse av de menneskelige lidelsene i flyktningeleirer enn det som nyhetsmedier klarer å formidle. Deres viktigste formål med boka er å rette en sterk kritikk til verdenssamfunnet som har tillatt disse menneskeskapede tragediene i å utvikle seg. De vil gi menneskene som opplever tragediene en stemme, og de ønsker å fylle avgrun-

nen som oppstår mellom mediedekningen av humanitære- og menneskeskapede kriser og virkeligheten på bakken. Jeg vil si de lykkes med det.

Gjennom boka besøker vi både Gaza og Lesvos. Boka ble påbegynt før 7. oktober-angrepet i Gaza og betraktninger om dette er tilført i slutten av boka. Vi er med forfatterne på flere turer både til Palestina og Hellas og vi får følge den tragiske utviklingen gjennom de årene disse to har bidratt til humanitært arbeid. De har hele veien kjempet for å få fram et ekte bilde av hverdagen til de menneskene som har blitt rammet, noe som til tider har vært utfordrende. Innimellom har de hatt munnkurv fra organisasjonene de har jobbet for, og innimellom har det vært vanskelig å nå ut til seriøse medier som har villet gå i dybden av problematikken. Nå har de altså gitt ut denne boka for fritt å kunne formidle de etiske dilemmaene de til enhver tid har stått i og sin fortvilelse over både eget og andre lands flyktningepolitikk.

Er dette en bok man kan benytte til gode samtaler i folkehøgskolen? Absolutt. Boka er delt inn i 11 kapitler som tar for seg ulike katastrofer i ulike perioder av disse årene damene har jobbet ute. Beskrivelsene er ærlige og nyanserte, og viser et bilde av hvordan livet også kan være fantastisk midt i den mørkeste fortvilelse. Det gir håp til ungdommen i en litt uforutsigbar og vanskelig verden som vi lever i nå.

I solidaritet med de som pakker sekken og reiser fra egne barn ned til krigsrammede områder og flyktningeleirer, er det minst vi kan gjøre å lytte til historiene slik at vi kan fargelegge egne perspektiver med flere farger.

Mette Haustreis, rektor Vefsn folkehøgskole

HÅP ER HVA DU GJØR

historier fra Palestina og de greske flyktningeleirene.

Hanne Lossius og Marthe Valle

Manifest forlag

Pris: kr 379,-

SKOLESLUTTUNDERSØKELSEN 2024

SKOLESLUTT-UNDERSØKELSEN:

ELEVER ANBEFALER FOLKEHØGSKOLE

Resultatene fra Skolesluttundersøkelsen 2024 er nå klare. Totalrapporten er sendt til alle skolene, og rektorene for de skolene som deltok har fått rapporten for sin skole.

Oppslutningen er rekordhøy: 49 prosent av elevene deltok, i alt 3 139 svar, fra 68 av 81 mulige deltakende skoler.

HOVEDFUNN:

Årets undersøkelse viser i likhet med foregående år at elevene har en svært positiv oppfatning av året de har bak seg og gjerne anbefaler andre å gå på folkehøgskole

ENKELTFUNN:

- Hele 87 % av elevene opplever at året på folkehøgskole totalt sett har vært bra eller svært bra!
- Ni av ti elever vil anbefale andre å gå et år på folkehøgskole.
- Åtte av ti vil anbefale den skolen de selv har gått på.
- Seks av ti har konkrete planer for hva de skal gjøre etter folkehøgskoleåret, mens én av tre mener at året på folkehøgskole i stor grad har hjulpet dem til å finne ut av hva de ønsker å gjøre videre.
- Blant dem som mener at folkehøgskoleåret ikke har hjulpet dem til å finne ut av hva de skal gjøre videre, så oppgir nesten halvparten at de allerede visste hva de ville gjøre og ca. tilsvarende andel er fortsatt usikre på hva de ønsker.
- Halvparten av elevene har i løpet av året endret mening om hva de skal gjøre etter folkehøgskolen mens én av tre mener at året på folkehøgskole i stor grad har bidratt positivt til deres samarbeidsevne. Nesten halvparten opplever at folkehøgskoleåret i stor grad har bidratt positivt til gleden ved å lære.
- Det er kun små forskjeller mellom årets resultater og fjorårets.
- Det er heller ingen markante forskjeller hva gjelder resultatene fra hhv. frilynte og kristne folkehøgskoler.

Terje Wehus

NYNORSKPRISEN FOR JOURNALISTAR TIL INGVILD BRYN

Ingvild Bryn i NRK er tildelt Kultur- og likestillingsdepartementets nynorskpris for journalistar.

Under nyheitsdivisjonen i NRK sitt fredagsmøte vart Ingvild Bryn overraska med nyhenda om prisen. Der dukka nemleg juryei Solveig Barstad opp på storskjerm. Ho la fram juryen si grunngeving for utdelinga, og sa mellom anna:

«I ei tid der fleire og fleire programleiarar og andre journalistar brukar dialekt som arbeidsspråk, kan Bryn halda det gåande utan manus med eit ledig og lett normert nynorsk time etter time på direktesendingar i NRK. Slik gjer ho det tydeleg og synleg at nynorsk kan brukast som nyheitsspråk om alt og til alle.»

Kvart år blir Kultur- og likestillingsdepartementet sin nynorskpris for journalistar delt ut til ein dyktig journalist som har utmerkt seg med bruk av levande og god nynorsk i norske medium, og som gjennom arbeidet sitt har gjeve nynorsken status og innpass på nye område. Prisen er på 75.000 kroner og eit kunstverk.

NRK Nynorsk mediesenter er sekretariat for Kultur- og likestillingsdepartementets nynorskpris for journalistar.

Under Dei nynorske festspela på Aasentunet i Ørsta 7. juni fekk Ingvild Bryn høgtideleg overrakt diplom og eit bilete av Oddvar Torsheim. Ho takka varmt og bidro til programmet med pianospel, sang og eit foredrag.

Regjeringa/ØK

NYTT FRA LANDSKAPET

MARIANNE AMUNDSEN HAR SKREVET EN «STRIKKE»-MASTER

Marianne Amundsen, lærer på linja Kunst og kultur ved Agder folkehøgskole og styremedlem i Folkehøgskoleforbundet, har nå fullført sin masteroppgave ved Steinerhøgskolen i Oslo. Tema: «Jeg var der mer for det sosiale» Med faget som verktøy. Strikking valgfag, et praksisfellesskap.

Nå kan du lese oppgaven på Folkehøgskoleforbundets ressurside hvor vi har lagt ut en rekke oppgaver.

I neste utgave av magasinet vil Marianne skrive om funnene hun har gjort gjennom masterarbeidet.

Les den på:
www.filyntfolkehogskole.no/fhf/ressurser

DAVID MENGER SKAL LEDE SETESDAL FOLKEHØGSKULE

Han har tatt over rektorstillingen etter at Marita Alverøy sluttet i stillingen etter ett år. Han skal kombinere lærergjerning med rektorstillingen.

Sammen med kone og to barn driver David Uppistog Gard, et økologisk småbruk som elevene kommer til å bli godt kjent med. David har doktorgrad i biologi og er glad i alt som vokser. Han er fascinert av bærekraftig landbruk og ren mat, mest av alt elsker han å rote i jorda. Han liker og godt å dra på tur med kikkert og feltguide.

FOLKEHØGSKOLERÅDET: NY RÅDGIVER PÅ PLOSS

Vi er glade for å kunne ønske Vetle Hove velkommen til Folkehøgskolerådet. Frem til november 2025 vil han arbeide som rådgiver i en 50 prosent-stilling, ved siden av arbeid ved Universitetet i Oslo. Vetle har en mastergrad i Europeisk idé- og kunnskapshistorie, og har tidligere gått på kunstlinjen på Åsane folkehøgskole.

En av Vetles hovedoppgaver vil være å lede Internasjonalt utvalg. I tillegg vil han ha ansvar for å blant annet følge opp Bærekraftvedtaket og arbeide med vår hjemmeside og våre sosiale medier. Vi gleder oss over å ha fått en ny og dyktig medarbeider med på laget!

Folkehogskoleradet.no

NOTERT

FÅR ALDRI ET SVAR MED TO STEKER UNDER

Wilhelmsen tror dessuten at forringelsen av forberedende fag som ex.phil. slår uheldig ut i den offentlige debatten forskere imellom.

– Jeg forsker på noe veldig konkret, russisk politikk. Men når man er skolert i de ulike vitenskapsteoretiske perspektivene, begynner man, enten man vil eller ikke, å kople forskningen sin til store, filosofiske debatter. Dette er debatter om evige spørsmål som aldri får et svar med to streker under. Man får løftet perspektivet på egne analyser og ser at de representerer en av flere mulige forklaringer på hvordan politikken henger sammen. Men det er det mange forskere som ikke gjør lenger.

Julie Wilhelmsen i Klassekampen

LARS MYTTING OG BERGENSENSERE

Litteraturfestivalen Lillehammer: Publikum lurer dessuten på om forfatteren selv blir revet med av egne grep: Kjenner han sorg, ler han av egne morsomheter? Nok en gang viser Mytting seg som en riktig dø!:

– Jeg skratter ikke så mye, men jeg godter meg, sier han og viser til scenen i bok én, da arbeidslaget fra Bergen som har revet gamlekirka, forlater Butangen:

– Så kom setningen til meg: Ingen stund er stillere enn når bergensere nettopp har reist.

Klassekampen

GIR OPP FÆRDER FOLKEHØGSKOLE-PROSJEKTET

Foreningen Færder Folkehøgskole ble nedlagt på årsmøte 08.05.24 og med det arbeidet med å etablere en folkehøgskole på Østre Bolæren.

De har jobbet iherdig siden 2020 med å etablere en folkehøgskole på Østre Bolæren.

– Det har vært et spennende

arbeid, der vi har opplevd stor lokal støtte fra nærings- og organisasjonsliv, lokale politikere og Færder kommune, samt en rekke enkeltpersoner. Vi har hatt mange gode støttespillere og samarbeidspartnere; noe som har vært helt avgjørende for vårt arbeid.

Den 31.10.22 kom NOUen ut 2022:16 «En folkehøgskole for alle», som blant annet skulle se på kriterier for å etablere nye folkehøgskoler, og i den forbindelse ble også muligheten stengt for å kunne søke om å etablere nye folkehøgskoler. Det ble levert inn innspill innen høringsfristen, men fortsatt er veien videre for etablering av nye folkehøgskoler helt i det uvisse.

Foreningen har også fått tydelige politiske signaler om at det ikke blir noen reell mulighet for å starte opp nye folkehøgskoler i nær fremtid.

Bygningsmassen på Østre Bolæren «rätner på rot» slik den står i dag – og trenger å bli fylt med aktivitet og en kjærlig hånd så snart som mulig. – Foreningen Færder Folkehøgskole vil mer enn noe annet at Østre Bolæren skal tas i bruk, og ser dessverre at vi vil kunne være til hinder for at andre aktører vil kunne etablere seg der på mer permanent basis.

– Siden rammevilkår ikke lenger ligger til rette for å etablere nye folkehøgskoler, så ser vi heller ikke at det er noe incitament for å holde Foreningen Færder Folkehøgskole levende.

Vi ønsker Østre Bolæren fylt med liv og aktivitet, og da er dessverre ikke folkehøgskole veien å gå - slik vi alle ønsket.

– Vi takker for oss og takker alle våre gode samarbeidspartnere og støttespillere.

Vennlig hilsen

Foreningen Færder Folkehøgskole

NEKROLOG:

MIKKEL SCHILLE HAR GÅTT BORT

I august døde Mikkel Schille etter kort tids sykdom. Våre tanker og kondolanser går til hans nærmeste familie og venner. Kollegiet er i sjokk og kjenner stor sorg over at Mikkel er borte.

Mikkel begynte å jobbe ved Skjeberg Folkehøgskole i 2010. Tidligere hadde han vært utøvende musiker og mastringsteknikker. Han har jobbet med store norske artister, som for eksempel Postgirobygget, Madrugada og Bjørn Eidsvåg. Han har mastra flere album til gull, for både CC Cowboys og Madrugada.

Ved Skjeberg Folkehøgskole har Mikkel vært en multikunster med kvalitet som mellomnavn. Alt han leverte fra seg viste kvalitet til fingerspissene. Hans hovedvirke ved Skjeberg Folkehøgskole de siste årene var som hovedlærer på linjen Musikkproduksjon. Her sørget han for alt fra opplæring i programvare, individuell instrumentalopplæring på alle nivåer, veiledning i konsertproduksjoner, helt frem til mastring av elevenes egne album mot slutten av skoleåret.

Gjennom årene hadde han undervisning på flere av skolens linjer. Fotoundervisning på sportsjournalistikk og idrett, photoshop på Foto – fashion og kunst og flere samarbeidsprosjekter med Film og filmproduksjon og Grafisk design. Videre var han en av de viktige i skolens fellesskapsprosjekt og likte sine valgfag «lytting» og «musikkdokumentar».

Elevene fikk et helt spesielt forhold til Mikkel – og det var elever fra alle linjer. Han hadde en egen evne til å komme i kontakt med elevene på sin måte. Han gjorde det med humor, vitser og et varmt hjerte. Når elevene viste Mikkel fingeren, og han tilbake, visste vi at de hadde en god relasjon. Ingen andre kan gjøre det på hans måte.

Mikkel vil være med oss i alle sammenhenger fremover. Stolen hans i personalrommet vil være tom, han skal ikke lenger sitte bak miksebordet på alle elevkvelder eller være telefonstemmen på de ansattes underholdningskveld. Alle vitser, kommentarer, idéer, morgensaminger og ikke mist pianospilling vil bli savnet i lang, lang tid fremover.

Det er et tomrom etter Mikkel som ingen kan fylle.

Takk for alle gode minner.

Skjeberg folkehøgskole

*Arbeidslivet***NYE KRAV TIL ARBEIDSAVTALER**

Alle arbeidstakere skal ha en skriftlig arbeidsavtale. Med mål om å sikre arbeidstakere tryggere og mer forutsigbare arbeidsvilkår kom det 1. juli 2004 nye krav til arbeidsavtalens innhold.

Arbeidsavtalen skal inneholde informasjon av vesentlig betydning i arbeidsforholdet. Den utvidede listen over minimumskrav til hva den skriftlige arbeidsavtalen skal inneholde finner dere i arbeidsmiljøloven § 14-6.

Det er vedtatt endringer i listen med krav til opplysninger i arbeidsavtalen på disse punktene:

- Om arbeidstaker fritt kan bestemme sitt arbeidssted
- Om arbeidstaker har rett til annet fravær enn ferie betalt av arbeidsgiver
- Fremgangsmåte ved opphør av arbeidsforholdet
- Tillegg og andre godtgjøringer som ikke inngår i lønnen skal angis særskilt, for eksempel pensjonsinnbetalinger og kost- eller nattgodtgjørelse
- Om den daglige og ukentlige arbeidstid vil variere
- Ordninger for vaktendringer, samt ordninger for arbeid ut- over avtalt arbeidstid, herunder betaling for slikt arbeid
- Om eventuell rett til kompetanseutvikling
- Ytelser i regi av arbeidsgiver til sosial trygghet, samt navn på institusjoner som mottar innbetalinger fra arbeidsgiver i denne forbindelse

Opplysningene kan gis ved å henvise til lov, forskrift eller tariffavtale. For folkehøgskolene vil det under flere punkter være aktuelt å vise til tariffavtale, herunder særavtalene for undervisningspersonalet og lokal arbeidstidsavtale. Det vil også være behov for å oppgi andre lokale særordninger, som for eksempel reglement for velferdspolisjon.

De nye reglene gjelder for nye arbeidsforhold, mens arbeidsavtaler for de som er ansatt før 1. juli bare skal oppdateres dersom arbeidstaker ber om det. Arbeidsgiver må da tidligst mulig, og senest innen to måneder, gi arbeidstaker en oppdatert arbeidsavtale supplert med opplysninger i tråd med de nye punktene. Er det derimot endringer i arbeidsforholdet, som for eksempel økt stillingsstørrelse eller ny tittel, skal arbeidsavtalen oppdateres med frist senest på endringsdagen.

Det blir kortere frist for når arbeidsavtalen skal foreligge: snarest mulig og senest sju dager etter at arbeidsforholdet begynte. Som før har arbeidstaker rett til å få hjelp fra tillitsvalgt eller en annen arbeidstakerrepresentant, både ved utarbeidelse og ved endringer i arbeidsavtalen.

Angelina K. Christiansen,
generalsekretær Folkehøgskoleforbundet

I HARDE TIDER ER DET AVGJERANDE AT VI HELD FAST VED KJERNEN I VÅRT ARBEID

Skuleåret på folkehøgskulane er godt i gang med den spenning, forventning og høgtidsam oppstart som høyrer til. Elevantala til folkehøgskulane har dei to siste åra vist dramatisk nedgang. Nedgangen er svært ulikt fordelt på skulane, nokre opplever normal tilstrøyming av elevar, medan andre har kniven på strupen og må gjere vanskeleg prioriteringar både i personalsituasjonen og økonomien. Å stille rette diagnosen er ikkje enkelt, og dermed er det heller ikkje lett å skrive ut rett medisin.

For eit skuleslag som har som overordna målsetting å fremme demokratisk danning er det naturleg å ta del på Arendalsveka. Sverige og Danmark har tilsvarende møtestader som arbeider for å halde fast ved demokrati og dialog. «Demokratibåten» var folkehøgskulane sitt nye tilskott til Arendalsveka. Midt i smøruget, innerst i pollen, har båten vore med på å gjere folkehøgskulen synleg for publikum, politikarar og media. Båten med dageleg arrangement var arena for å markere skuleslaget som ein verkstad for å skape dialog, demokrati og danning. Arbeidsgruppa som har jobba langt inn i sommarferien med å engasjere politikarar og foredragshaldarar og få koordinert alt det tekniske, fortener stor honnør for innsats og pågangsmot. Dette gav meirsmak!

Fokus på samfunnsspørsmål og demokrati er gjennomgåande tema for arrangementa under Arendalsveka. Vi har lytta til m.a. NRK sin utanriksreportar Sidsel Wold og menneskerettighets-aktivist Deeyah Khan i samtale om dialog som middel til å vinne krigen mot hat, frykt og splitting. I programmet blir dei presentert slik: «*Deeyah bruker dialog i møte enkeltpersoner med ekstreme holdninger, og Sidsel har sett dialogens grenser og muligheter i krig og konflikt.*» Desse to har begge opplevd ulike typar svært ekstreme haldningar og handlingar, og held fast ved dialogen som vegen fram mot gode løysingar. Dette korresponderer svært godt med arbeidet i folkehøgskulen. I harde tider er det avgjerande at vi held fast ved kjernen i vårt arbeid, og er tydeleg på kva som er vårt formål, oppdrag og kva som er vår pedagogiske tilnærming. Med pandemi, krigstrugsmål og sviktande økonomi, har vi fått ein ungdomsgenerasjon som etterlyser noko seriøst og nyttig som kan gje håp for framtida.

Folkehøgskulen skal vere freistande for elevar, og relevant for både politikarar og media. Og ikkje minst har vi erfart at skuleslaget må vere tydeleg og seriøst for dei som har stor makt og innflytelse i sosiale medium. I spenninga mellom substans og staffasje blir det avgjerande for skuleslaget framover om vi greier å markere oss som ein samfunnsinstitusjon for demokrati, dialog og danning,

Einar Opsvik
leiar Folkehøgskoleforbundet

DANNINGSREISA - NYE PODKASTEPISODER INNSPILT UNDER ARENDALSUKA

«Demokratibåten» var folkehøgskolenes friske og nye satsing under Arendalsuka. Som ett av flere innslag og arrangement, ble det laget live-sendinger til podkastserien «Danningsreisa». Reising og danning ble tematisert i ulike perspektiv med følgende gjester: Per Arne Tuftin - direktør i Norsk Reiseliv, Trygve Sunde Kolderup -forfatter av boka «Reis bedre», Øyvind Brandt- tidligere leder i Folkehøgskoleforbundet og Katrine Aspaas - forfatter av boken «Raushetens tid». Podkastene er tenkt som inspirasjon og til refleksjon rundt folkehøgskolene sin reisevirksomhet. Lytt til episodene her: <https://www.danningsreisa.no/>

FOLKEHØGSKOLEUKA, KURS FOR NYE LÆRARE PÅ ROMERIKE FOLKEHØGSKOLE

Å vere tilsett som lærar i folkehøgskulen er eit stort ansvar og eit omfattande arbeid. Det tar tid å få folkehøgskuleidéen og den samtalebaserede pedagogikken inn under huden. Det baserer seg på alt frå historiekunnskap og dei store ideane til øving på små metodar for bruk i kvardagen. Sidan «Folkehøgskoleuka» som skulle gå av stabelen i Mandal vart avlyst, var kurs for nye lærere prioritert. Kurset vart lagt til Romerike folkehøgskule i august, og her fekk eit knippe nye medarbeidarar ny kunnskap og retning til arbeidet under leiing av Kjetil Hareide Hallre (Ringerike fhs.) og Frida Isungset (Sogndal fhs.). Benedicte Hambro har delt av sine erfaringar frå eit langt folkehøgskuleliv, og tilsette på kontoret i Brugata bidratt med forelesingar og fått god tid til å bli kjent med nye medarbeidarar frå fleire skular.

KURS FOR NYE SKOLELEDERE 23. - 24. OKTOBER

Gjennom foredrag og samtaler vil nye ledere lære mer om skoleslagets grunntenkning og rammevilkår. Vi deler perspektiver på dannelse i folkehøgskolen, løfter frem noen etiske utfordringer mange møter i skoleslaget og ellers gjennomgå lov, forskrift og styrets arbeid. Viktigst er det kanskje å møte kolleger i samme situasjon, og mange av de på Folkehøgskolekontoret som kan bistå ved behov.

Kurset finner sted på Folkehøgskolekontoret i Brugata 19. Meld deg på via våre nettsider.

LOKALE FORHANDLINGER

Det er i lønnsoppgjøret avtalt avsatt en pott på 1,1 prosent av lønsmassen til lokale forhandlinger, med virkning fra **1.10.2024**. Lokale forhandlinger skal gjennomføres innen **15.10.2024** for kommunale- og fylkeskommunale folkehøgskoler, og innen **31.10.2024** for skoler tilknyttet Virke.

ØYREKKA FOLKEHØGSKOLE LEGGES NED

Øyrekka folkehøgskole var et spennende alternativ i folkehøgskolelandskapet og presenterte et tilbud som ikke har eksistert før. Skolen har hatt tilhold i en flytende leker på havna i Mausundvær på Frøya i Trøndelag, men etter tilsyn fra brann- og sikkerhetsmyndighetene, er det påpekt mange feil og mangler ved lokalene. Styret for skolen så i sommer ingen annen mulighet enn å avvikle skoletilbudet bare to år etter at det kom i gang. Øyrekka folkehøgskole tok imot sine første elever høsten 2022. Det første året hadde de 12 elever, det neste året var tallet 10. På tross av at søkertallene har vært bedre for inneværende skoleår, har det ikke vært tilstrekkelig til å opprettholde driften.

LEIARFORUM 2024

Årets samling for rektorar, inspektørar og ass. rektorar er i år lagt til Gardermoen, og blir eksklusivt for dei frilynte skulane. For å spare ei overnatting planlegg vi eit tettpakka program over to dagar. Det blir fokus på aktuelle saker som marknadsføring og lovprosessen. Det overordna og langsiktige som leiarar har pedagogisk ansvar for, vil også som alltid ha ein plass på samlinga. I tillegg blir det som vanleg kortare innlegg til inspirasjon og ideskaping. Vi skal m.a. ha med ei økt om Magnus Lagabøters lov som feirar 750 års jubileum i år. Morgonsamling og song høyrer alltid med! Programmet blir sett opp i desse dagar, informasjon om tidpunkt 4. – 6. november er sendt ut. Invitasjon med fullstending program og påmelding kjem når alt er klart.

HØRING NY FOLKEHØGSKOLELOV

Kunnskapsdepartementet har med utgangspunkt i NOU 2022: 16 «En folkehøgskole for alle» sendt ut på høring forslag til endringer i folkehøgskoleloven og forskrift for folkehøgskoleloven. Det har blitt igangsatt en prosess intern i organisasjonene, med målsetting om å levere et felles høringssvar i regi av Folkehøgskolerådet. Dette forutsetter at det er enighet i rådet om formuleringer og tilbakemeldinger på høringen. Det er et alternativ for Folkehøgskoleforbundet å sende et eget høringssvar på de punktene det evt. blir dissens i Folkehøgskolerådet. Vi legger vekt på at dette skal være en demokratisk prosess og ønsker derfor tilbakemelding og innspill fra våre lokallag og medlemmer. Det er sendt ut et eget rundskriv til lokallagene og det har blitt arrangert et nettmøte for å drøfte innholdet i høringdokumentet. Vi legger generelt stor vekt på å sikre at folkehøgskolene beholder den faglige og pedagogiske friheten, og sikrer skoleslagets integritet som samfunnsinstitusjon.

TILLITSVALGT KONFERANSEN

16. - 18. oktober er tidspunktet for den årlige konferansen for tillitsvalgte. Lokallagsarbeidet er viktig både for det tradisjonelle fagforeningsarbeidet og for å holde arbeidet i folkehøgskulerørsla varmt. Nye tillitsvalgte blir innkalt til forkurs 15. oktober, der det blir gitt ei grunnleggende innføring i det å være tillitsvalg. I hovedkonferansen blir en oppdatert på det nye i lov og avtaleverk, og får fornya kunnskap og trening i andre tema.

Tillitsvalgtkonferansen er gratis for lokale tillitsvalgte og gir rett til fri med lønn samt eventuell refusjon av vikarmidler til skolen. Informasjon og lenke til påmelding finnes på www.frilyntfolkehogskole.no under «Kalender».

KALENDER

02. – 04. okt.	Nordnorsk møte, Alta fhs.
07. – 09. okt.	Trøndermøtet, Vefsn fhs.
15. – 16. okt.	Forkurs for nye tillitsvalgte, Sanner hotell, Gran.
16. – 18. okt.	Tillitsvalgtkonferansen, Sanner hotell, Gran
20. okt.	Høringsfrist ny lov for folkehøgskolen
23. – 24. okt.	Kurs for nye ledere, Folkehøgskolekontoret Brugata 19, Oslo
04. – 05. nov.	Lederforum, Gardermoen, Best Western Plus Oslo Airport
02. – 03. jan. 2025	D7 distriktmøte, Follo fhs.
02. – 03. jan. 2025	Rogalandsmøtet, Jæren fhs.
06. – 07. jan. 2025	Kurs for nye lærere del 2, The Well
Uke 3 – 2025	Rektormøtet
26. – 28. mai 2025	Landsmøtet FHF

Følg med på kalender på www.frilyntfolkehogskole.no for oppdateringer/mer informasjon, påmelding og nye arrangement.

MØTE I SKOLEUTVIKLINGSUTVALGET

Parallelt med «Kurs for nye» på Romerike folkehøgskole i august, var Skoleutviklingsutvalget samlet for å evaluere og planlegge. Siden Folkehøgskoleuka i sin opprinnelige form ble avlyst, har utvalget drøftet kurs som erstatning for dette. Et kurs for nye ledere er allerede annonsert i kalenderen i bladet og på våre web-sider www.frilyntfolkehogskole.no. Dette kurset blir holdt i Oslo. Utvalget har også arbeidet med kursmenyen for det kommende skoleåret, og alt nå hatt en idemyldring til neste års Folkehøgskoleuka. Det blir i 2025 ny vertsskole og utvalget har drøftet hvilke kriterier som bør ligge til grunn for å skape et attraktivt tilbud for FHF's medlemmer og andre ansatte i folkehøgskolene.

Angelina Christiansen og Einar Opsvik

FOLKEHØGSKOLE-UKA 2024

Folkehøgskoleuka 2024 bestod i år kun av kurs for nye lærere. Vi måtte nedskalere årets store happening, da vi hadde for få påmeldte. Det er harde tider på flere skoler og vi har forståelse for at man ikke prioriterte Folkehøgskoleuka i år. Samtidig håper jeg dere alle ser viktigheten av å delta på våre arrangement, kurs og samlinger. Vi legger mye tid og krefter i å programmere, planlegge og sette sammen vårt tilbud til dere. Felles møtepunkter, faglig påfyll, nye bekjensheter og gode samtaler trenger vi alle. Og kanskje litt ekstra i hardere tider. Så: Folkehøgskoleuka 2025, skal vi allerede nå bestemme at vi satser på deltakerrekord og fulle lister? Rett og slett tidenes revansje? Jeg sier JA og det håper jeg dere også gjør!

EVNEN TIL Å KASTE SEG RUNDT

Så ble det endringer i planen for Folkehøgskoleuka 2024. Da er det helt fantastisk å være omgitt av skoler som har evnen til å kaste seg rundt og finne gode løsninger på rekordtid. Og det midt i sommerferien. En stor takk til vertsskole SKAP Kreative Folkehøgskole som lot oss få flytte årets arrangement uten noe problem. «Vi kjører sommerhotell i stedet, så det går helt fint. Ikke tenkt på det». Nydelig og til stor hjelp. TAKK!

Så hvor flyttet vi? Jo, Jessheim og Romerike Folkehøgskole. «Dere kan få komme hit til oss, vi har ledig de dagene. Vi har et stort arrangement helgen før, men det løser vi. Mulig dere får sjekke inn på rommene klokken 14.00 og ikke klokken 12.00. Er det greit?» Eh, JAA! Snakk om god hjelp! Stor takk til hele staben på Romerike Folkehøgskole for nydelige dager, nydelig vær og nydelig stemning!

VEIEN VIDERE

Vi satser som kjent på tidenes Folkehøgskoleuke i 2025. Nå er jakten på vertsskole i gang. Du finner utlysningen på våre nettsider. Hvor skal vi i 2025 og 2026?

ENGASJER DEG I DET SOM TILBYS

Har du forslag til kurs? Ris? Ros? Innspill? Tanker? You name it! Kom med det. Hos oss er det kort vei fra tanke til faktisk realitet. Det er viktig for oss og en helt konkret strategi for å tilby det beste til dere ute på skolene.

Vi trenger dere, og dere trenger oss!
God høst!

Espen Bråten Kristoffersen,
rådgiver for pedagogisk utvikling

MEDLEMS- FORDELER KORT FORTALT:

Engasjement i lønns- og arbeidsforhold:

Folkehøgskoleforbundet gir sine medlemmer mulighet til engasjement og innsats for å bedre egne og arbeidskollegers lønns- og arbeidsforhold.

Kurstilbud i Folkehøgskoleforbundet:

Folkehøgskoleforbundet tilbyr medlemmer og tillitsvalgte gratis kurs og skolering i tariff – og forhandlingskunnskap, arbeidsrett og tillitsvalgstarbeid.

Forsikringsordninger: Folkehøgskoleforbundet tilbyr medlemmene gunstige forsikringsordninger i samarbeid med Utdanningsforbundet og Tryg Forsikring.

Fortløpende informasjon: Som medlem i Folkehøgskoleforbundet får du fortløpende informasjon om tariffsaker og andre forhold som berører din arbeidssituasjon. Dette skjer gjennom tillitsmannsapparatet, elektronisk nyhetsbrev, Folkehøgskoleforbundets hjemmesider og medlemsbladet «Folkehøgskolen».

Utvalg for alle: Folkehøgskoleforbundet har etablert utvalg for lærere, utvalg for praktisk personale og et skoleutviklingsutvalg. For rektorene er det etablert et eget landsdekkende lokallag.

Vil du vite mer:
frilyntfolkehogskole.no/fhf/medlem/

NYTT FRA IF

ARENDALSUKA

Folkehøgskoleforbundet og Noregs Kristelige Folkehøgskulelag har hatt en stand på Arendalsuka i en årrekke. I år fikk de to informasjonskontorene mulighet til å finansiere et større opplegg som involverte to båter sentralt plassert i Pollen i Arendal.

Vi døpte båtene for Demokratibåten, for å vise folkehøgskolens betydning for demokratiet, og fikk på beina et spennende program som involverte alt fra ungdomspolitikere til filosofer og psykologer. De fleste programposter hadde godt besøk og på de mest populære postene var det helt fullt båt.

Ungdomspolitikere fra de fleste partier stilte opp på Demokratibåten og svarte på spørsmål og diskuterte skoledebattene på videregående skole

ELEVSTALL

Elevtallene i august ser vesentlig bedre ut enn tidligere i vår. Det er fortsatt en nedgang i elevtallene på 1,5 prosent, men våren og sommeren har gitt folkehøgskolene flere søkere enn på flere år så det går an å håpe at det er et positivt tegn.

For de frilynte folkehøgskolene er tallene dog ikke gode. Der IKF-skolene har en framgang på 4 prosent så går IF-skolene tilbake med 6 prosent.

Det er framgang i Nord-Norge og på Sør- og Sørvestlandet. På Østlandet er det omtrent status quo, mens Vestlandet og Trøndelag har tilbakegang.

OMDØMMEUNDERSØKELSE

Informasjonskontorene satte i gang en omdømmeundersøkelse blant både ungdommer, deres foreldre og befolkningen generelt. Dette er en oppfølging av en omdømmeundersøkelse fra 2021 og vi fikk derfor mulighet til å sammenligne tallene over tid.

Folkehøgskolene har vært i hardt vær i sosiale medier, og da spesielt på TikTok. Der var det blant annet påstander om at folkehøgskole er «barnehage for voksne». Vi var derfor spente på om ungdommer har blitt mer negative til folkehøgskole.

Heldigvis viser omdømmeundersøkelsen at det ikke er flere ungdommer som har blitt negative til folkehøgskole. Dessverre er det færre ungdommer som er positive til folkehøgskole og flere som svarer at de har dårlig kjennskap til folkehøgskole.

Det er færre ungdommer som kjenner noen som har gått på folkehøgskole, hvilket kan være en av årsakene til at færre ungdommer kjenner til folkehøgskole. Andre årsaker kan være at folkehøgskolene i mindre grad har hatt anledning til å besøke videregående skoler på grunn av covid og at markedsføringen til alle folkehøgskolene drukner i en verden der andre utdanningsinstitusjoner har skrudd kraftig opp for deres markedsføring.

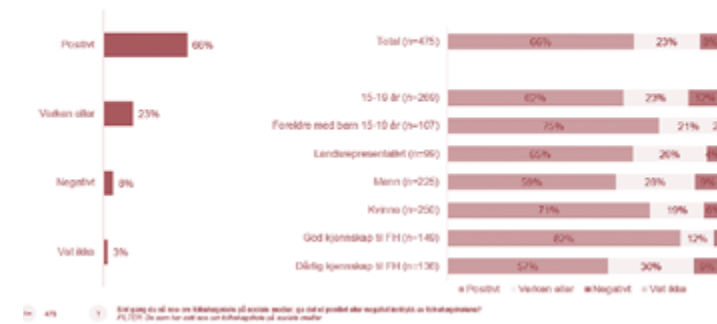
7 av 10 ungdommer mellom 15 og 19 år har sett noe om folkehøgskoler på sosiale medier eller reklame. De fleste opplevde det de så som positivt. Dette bygger opp om det generelle bildet at jo mer folk vet om folkehøgskole, jo mer positive er de. Det er derfor all grunn til å fortsatt jobbe for å spre våre budskaper.

27 prosent av alle ungdommer mellom 15 og 19 år vurderer folkehøgskole etter videregående skole. Halvparten av alle foreldrene vil anbefale folkehøgskole.

Vi har altså et stort potensiale framover, men vi må styrke kunnskapen om folkehøgskole og vi må nå fram til alle de mange ungdommene som vurderer skoleslaget vårt.

Positivt inntrykk fra sosiale medier

To av tre fikk et positivt inntrykk etter å ha sett noe om folkehøgskolene på sosiale medier. Foreldre til barn 15-19 år, kvinner, aldersgruppen 45-59 år og de som har kjennskap fra før i større grad.

Dorte Birch,
daglig leder Informasjonskontoret for folkehøgskolen

NY LOV OM FOLKEHØGSKOLEN – HVORDAN FORVALTER VI TILLIT?

Regjeringen la fram sin perspektivmelding i august. I meldingen peker de på utfordringene de ser framover. Vi blir flere eldre som skal ha omsorg og pensjon og færre unge til å dekke opp behovet. Beredskap og forsvar er viktigere enn på mange tiår og flere unge skal inn til førstegangstjeneste. Vi strever fortsatt med å få bukt med klimautslippene og naturmangfoldet er under press. Det er behov for mer kraft og ny teknologi for å løse oppgaver på nye måter. Flere unge står i utenforskap og arbeidsproduktiviteten går ned. I tillegg er vakler troen på demokratiene i verden.

HVA HAR DETTE MED FOLKEHØGSKOLE Å GJØRE TENKER DU?

Jeg tenker at folkehøgskolene har en svært viktig rolle i dette utfordringsbildet. Kunnskapsdepartementet har gjennom sitt høringsforslag til ny lov om folkehøgskolen pekt på særlig to utfordringer de mener folkehøgskolene skal ta økt del i framover:

NEMLIG: 1. DEMOKRATI OG 2. UTENFORSKAP.

Om folkehøgskolene skal lykkes i å være et viktig, aktuelt og alternativt supplement til det øvrige utdanningssystemet er vi helt avhengige av tillit.

Tilliten må i første rekke komme fra elever og foresatte som velger folkehøgskole som alternativ. Men – vi er også helt avhengige av tillit fra myndighetene, de som støtter skoleslaget med økonomiske midler slik at vi kan drive folkehøgskoler.

Forvalter vi tilliten godt nok? Ja, vil mange si, men myndighetene skal ikke styre oss. Nei, folkehøgskolene skal fortsatt være et fritt skoleslag uten pensum og eksamen, men vi må tenke igjen- nom om vi oppfyller skoleslagets formål på en god måte. På hvil-

ken måte arbeider vi for allmenndanning og folkeopplysning (folkelig opplysning)? Hva legger vi i begrepene, hvordan jobber vi praktisk med dette?

I forslag til ny formålsparagraf er det lagt til en rekke nye begreper. Hvorfor velger departementet å gjøre dette? Er det fordi de har en fornemmelse av at skolene ikke ivaretar folkelig opplysning og allmenndanning godt nok? Hvorfor mener de det er nødvendig å peke på både «demokrati, menneskeverd og livsmestring» og at skolene skal bidra til «mangfold og være åpen for alle»? Ligger ikke disse begrepene implisitt i begrepene folkelig opplysning og allmenndanning?

En undersøkelse fra 2017 viser at dersom tilliten i Russland hadde samme grad av tillit som i Sverige, ville inntekten per innbygger økt med nesten 70 prosent! I Italia 17 prosent, 6 prosent i Storbritannia og over 500 prosent på det afrikanske kontinentet.

Men tillit gjelder ikke bare for økt økonomisk vinning. Tillit handler i kjernen om soliditeten i vårt demokrati og den handler om soliditeten i folkehøgskolene. Forvalter vi ikke tilliten vi har på en god nok måte, vil myndighetene lage strammere rammer for oss. Det igjen kan bidra til å svekke den frie stillingen vi har hatt, og på lang sikt, dra grunnen vekk under folkehøgskolene slik vi kjenner dem. Vi ønsker ikke en slik utvikling. Derfor er det viktig at alle folkehøgskoler har et bevisst forhold til hvordan vi forvalter vårt formål og den tilliten vi har.

Anne Tingelstad Wøien,
daglig leder i Folkehøgskolerådet

HØRING OM NY LOV OM FOLKEHØGSKOLE

Folkehøgskolerådet skriver nå utkast til hørings svar til ny lov om folkehøgskolen. Vi ber alle medlemmer og alle skoler, (involver gjerne også styrene ved skolene) om å sende sine innspill til organisasjonene mens vi er i prosess. Organisasjonene tar med seg innspillene inn i møtene i Folkehøgskolerådet. Folkehøgskolerådet utarbeider et forslag til et felles hørings svar som sendes departementet. Men - vi ber dere om å sende inn hørings svar til departementet også fra deres egen skole. Fristen er 20. oktober.

Fredag 4. oktober får alle skolene Folkehøgskolerådets forslag til hørings svar. Dette er da basert på innspill fra organisasjonene og forsøker etter beste evne å ivareta folkehøgskolene som helhet. Dere kan bruke dette forslaget som dere vil og vektlegge hva dere mener er viktigst. Det er lov å klippe og lime hvis dere ønsker det. Lykke til med arbeidet!

A.T.W.

STØTTEANNONSER TIL FOLKEHØGSKOLEN

AGDER FOLKEHØGSKOLE

4640 Søgne
Tlf.: 38 16 82 00
Rektor: Reidar Nilsen
www.agder.fhs.no

BUSKERUD FOLKEHØGSKOLE

3322 Darbu
Tlf.: 31 90 96 90
Rektor: Mariann Aaland
www.buskerud.fhs.no

BØMLO FOLKEHØGSKULE

5437 Finnås
Tlf.: 53 42 56 50
Rektor: Magne Grøneng Flokenes
www.bomlo.fhs.no

ELVERUM FOLKEHØGSKULE

2408 Elverum
Tlf.: 62 43 52 00
Rektor: Per Egil Andersen
www.elverumfhs.no

EVJE FOLKEHØGSKOLE

4735 Evje
Tlf.: 37 88 60 05
Rektor: Steinar Bruun
www.evjefhs.no

FANA FOLKEHØGSKULE

5259 Hjellestad-Bergen
Tlf.: 55 52 63 60
Rektor: Tore Haltli
www.fanafhs.no

FJORDANE FOLKEHØGSKULE

Boks 130, 6771 Nordfjordeid
Tlf.: 57 88 98 80
Rektor: Silvia van Hesik Førde
www.fjordane.fhs.no

FOLLO FOLKEHØGSKOLE

1540 Vestby
Tlf.: 64 98 30 50
Rektor: Anja Helene Stidahl
www.follo.fhs.no

FOSEN FOLKEHØGSKOLE

7100 Rissa
Tlf.: 73 85 85 85
Rektor: Arnhild Finne
www.fosen.fhs.no

HADELAND FOLKEHØGSKULE

2760 Brandbu
Tlf.: 61 33 96 00
Rektor: Arne Ruste
www.hafos.no

HALLINGDAL FOLKEHØGSKULE

3550 Gol
Tlf.: 32 07 96 70
Konstituert rektor: Nina Hafnor
www.hallingdal.fhs.no

HARDANGER FOLKEHØGSKULE

5781 Lofthus
Tlf.: 53 67 14 00
Rektor: Trond Instebø
www.hardanger.fhs.no

HARSTAD FOLKEHØGSKOLE

9404 Harstad
Tlf.: 77 04 00 77
Rektor: Harald Markussen
www.trondarnes.fhs.no

IDRETTSSKOLEN

– NUMEDAL FOLKEHØGSKOLE
3626 Rollag
Tlf.: 31 02 38 00
Rektor: Per Ketil Berg
www.idrettsskolen.com

JÆREN FOLKEHØGSKULE

4352 Kleppe
Tlf.: 51 78 51 00
Rektor: Monica Cecilie Høien
www.jarenfhs.no

KARMØY FOLKEHØGSKULE

4291 Kopervik
Tlf.: 52 84 61 60
Rektor: Jarle Nilssen
www.karmoy.fhs.no

LOFOTEN FOLKEHØGSKOLE

8310 Kabelvåg
Tlf.: 76 06 98 80
Rektor: Lisa Blom
www.lofoten.fhs.no

MANGER FOLKEHØGSKULE

5936 Manger
Tlf.: 56 34 80 70
Rektor: Viggo Bjørge
www.manger.fhs.no

MØRE FOLKEHØGSKULE

6151 Ørsta
Tlf.: 70 04 19 99
Rektor: Rune Hovde
www.more.fhs.no

NAMDALS FOLKEHØGSKOLE

7870 Grong
Tlf.: 74 33 20 00
Rektor: Hanne Vilja Sagmo
www.namdals.fhs.no

NANSENSKOLEN

2609 Lillehammer
Tlf.: 61 26 54 00
Rektor: Signe Therese Strøm
www.nansenskolen.no

NESTOR MELSOMVIK

3159 Melsomvik
Tlf.: 33 33 55 00
Rektor: Terning Dahl-Hansen
www.nestorutvikling.no

NORDISKA FOLKHØGSKOLAN

Box 683-SE-442 31 Kungälv, Sverige
Tlf.: 00 46 303 20 62 00 vx
Rektor: Jonatan Rask
www.nordiska.fhsk.se

NORDMØRE FOLKEHØGSKULE

6650 Surnadal
Tlf.: 71 65 89 00
Rektor: Kristian Lund Silseth
www.nordmore.fhs.no

NORD-NORSK PENSJONISTSKOLE

8920 Sømna
Tlf.: 75 02 92 80
Rektor: Geir Nydahl
www.nordnorsk-pensjonistskole.no

PASVIK FOLKEHØGSKOLE

9925 Svanvik
Tlf.: 78 99 50 92
Rektor: Ketil Foss
www.pasvik.fhs.no

PEDER MORSET FOLKEHØGSKOLE

7584 Selbustrand
Tlf.: 73 81 20 00
Rektor: Arild Moen
www.pedermorset.no

RINGEBU FOLKEHØGSKULE

2630 Ringebru
Tlf.: 61 28 43 60
Rektor: Rolf Joar Stokke
www.ringebu.fhs.no

RINGERIKE FOLKEHØGSKOLE

3510 Hønefoss
Tlf.: 32 17 99 00
Rektor: Morten Eikenes
www.ringerike.fhs.no

ROMERIKE FOLKEHØGSKOLE

2050 Jessheim
Tlf.: 63 97 09 10
Rektor: Haldis Brubæk
www.romerike.fhs.no

SANDEFJORD FOLKEHØYSKOLE

3232 Sandefjord
Tlf.: 33 42 17 90
Rektor: Fredrik Møller-Hansen
www.skiringssal.fhs.no

SELJORD FOLKEHØGSKULE

3840 Seljord
Tlf.: 35 05 80 40
Rektor: Kristine Rønning
www.seljord.fhs.no

SETESDAL FOLKEHØGSKULE

4747 Valle
Tlf.: 924 23 106
Rektor: David Menger
www.setesdal.fhs.no

SKAP KREATIV FOLKEHØYSKOLE

Neseveien 1
4514 Mandal
Rektor: Hanne Christine Seyffarth-Fuglestveit
www.skapmandal.no

SKJEBERG FOLKEHØYSKOLE

1747 Skjeberg
Tlf.: 69 11 75 60
Rektor: Lene Dyrkorn
www.skjeberg.fhs.no

SKOGN FOLKEHØGSKOLE

7620 Skogn
Tlf.: 74 08 57 20
Rektor: Lars Waade
www.skogn.fhs.no

SOGNDAL FOLKEHØGSKULE

6856 Sogndal
Tlf.: 57 62 75 75
Rektor: Ole Karsten Birkeland
www.sogndal.fhs.no

SOLBAKKEN FOLKEHØGSKOLE

2100 Skarnes
Tlf.: 62 96 70 70
Rektor: Siri Thorson
www.solbakken.fhs.no

STAVANGER URBAN FOLKEHØGSKOLE STUF

4014 Stavanger
Tlf.: 93 08 62 77
Rektor: Geir Bakken
www.stufskole.no

STORD FOLKEHØGSKULE

5411 Stord
Tlf.: 40 40 17 53
Konstituert rektor: Irene Fatland
www.stordfhs.no

SUND FOLKEHØGSKOLE

7670 Inderøy
Tlf.: 53 47 01 00
Rektor: Eirik Stensland
www.sundfhs.no

SUNNHORDLAND FOLKEHØGSKULE

5455 Halsnøy Kloster
Tlf.: 61 14 27 01 10
Rektor: Bente Sjø
www.sunnfolk.no

TONEHEIM FOLKEHØGSKOLE

2322 Ridabu
Tlf.: 62 54 05 00
Rektor: Elin Evenrud
www.toneheim.no

TORSBUS FOLKEHØGSKULE

7320 Fannrem
Tlf.: 72 47 98 50
Rektor: Torbjell Solem
www.torshus.com

TOTEN FOLKEHØGSKOLE

2850 Lena
Tlf.: 61 14 27 00
Rektor: Live Hokstad
www.toten.fhs.no

TRØNDERTUN FOLKEHØGSKULE

7227 Gimse
Tlf.: 72 85 39 50
Rektor: Tormod Gjersvold
www.trondertun.no

VEFSN FOLKEHØGSKOLE

8665 Mosjøen
Tlf.: 75 17 24 11
Rektor: Mette Haustreis
www.vefsnfolkehogskole.no

VOSS FOLKEHØGSKULE

5704 Voss
Tlf.: 56 52 90 40
Rektor: Siren Øyan Kulbeck
www.voss.fhs.no

ÅL FOLKEHØYSKOLE OG KURSSENTER FOR DØVE

3570 Ål
Tlf.: 32 08 26 00 – TekstTlf.: 32 08 26 01
Rektor: Ann-Kristin Malmquist
www.al.fhs.no

ÅSANE FOLKEHØGSKOLE

5109 Hylkje
Tlf.: 55 39 51 90
Rektor: Lena Andresen
www.aasane.fhs.no

ALT VILLE EG GJE DEG

Alt ville eg gje deg
Flytta kvar ein stein bort
Fra vegen du skal gå
Opna alle portar for deg
Henga sol over alle dine dagar
Så veit eg, at eit
menneske blir edla
av å falla og reisa seg
av å møte motstand
og sigra
av sjølv å tenna lys
Så gå du den vegen som er din
Ta dei val hjarta ditt viser
Og ber deg sjølv høgrest
Aldri gi deg
Du kan

Av Bente Bratlund Mæland fra Opne porter

Dette diktet er godt å ha med seg i møtet med elever,
der ein kanskje har lett for å ordne litt for mykje for dei.

TEKST- OG DIKTSTAFETTEN:

Interantleder ved Jæren folkehøgskule, Anne Grete Grimseth Mo,
ble utfordret av Marie Risan - lærer i Humor og Scene ved
Ringerike folkehøgskole.

Anne Grete utfordrer Marit Lien Homme, lærer og internatleder ved
Seljord folkehøgskule.